

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1911.

Andra kammaren.

Nr 47.

Lördagen den 13 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogos men bordlades åter sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtanden nr 1—3.

§ 2.

Häruppå föredrogs jordbruksutskottets memorial, nr 107, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckt motion om beviljande af ett till understödjande af utdikningar och vattenaftappningar afsedt anslag med benämningen allmänna afdikningsanslaget.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

§ 3.

Efter föredragning blefvo åter bordlagda jordbruksutskottets utlåtanden nr 108 och 109, andra särskilda utskottets utlåtande nr 1 samt Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden nr 13—15.

§ 4.

Till afgörande förelåg nu lagutskottets utlåtande, nr 46, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ideella föreningar, lag om ekonomiska föreningar samt lag om ändrad lydelse af 8 § i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom, dels ock i anledning därpå väckta motioner.

Genom en den 27 januari 1911 dagtecknad proposition, nr 35, hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till lag om ideella föreningar, lag om ekonomiska föreningar samt lag om ändrad lydelse af 8 § i lagen den 3 maj 1906

angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom.

I förevarande utlåtande upptog lagutskottet till behandling i ett sammanhang berörda proposition samt åtskilliga i anledning af densamma väckta, till utskottet hänvisade motioner.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet af

Herr Widén, som yttrade: I afseende å föredragnings sättet tillåter jag mig hemställa:

att först föredrages utskottets förslag till lag om ideella föreningar paragrafvis med rubrik sist;

att vid behandlingen af 1 § öfverläggningen må omfatta förslaget i dess helhet;

att efter genomgåendet af detta lagförslag föredrages hvar för sig utskottets hemställanden under 1:o) och 2:o);

att därefter i samma ordning, som föreslagits beträffande förslaget till lag om ideella föreningar, företages till afgörande utskottets förslag till lag om ekonomiska föreningar;

att efter genomgåendet af sistnämnda lagförslag företages till afgörande förslaget till lag om ändrad lydelse af 8 § i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom;

att lagtext ej må behöfva uppläsas i vidare mån än sådant af någon kammarens ledamot begäres;

att, för den händelse lagförslagen eller något af dem komma att i en eller annan del återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende å de delar, som blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som af ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna förmedlas; samt

att i afseende å nummerbeteckning af paragrafer och moment utskottet må äga vidtaga sådana ändringar, som påkallas af kammarnas beslut.

Den af herr Widén gjorda hemställan bifölls af kammaren.

Förslaget till lag om ideella föreningar.

*Lag om
ideella
föreningar.*

I samband med ifrågasatt förslag hade utskottet behandlat följande i anledning af detsamma väckta motioner, nämligen, inom Första kammaren, nr 85 af herr *Eklund m. fl.*, nr 87 af herr *K. J. Ekman*, nr 89 af herrar *Blomberg* och *Steffen* samt, inom Andra kammaren, nr 297 af herr *Kvarnzelius m. fl.*, nr 298 af herrar *Mörtsell* och *Meurling*, nr 300 af herr *Åkerman*, nr 302 af herrar *Nilson* i Örebro och *Byström*, äfvensom nr 303 af herr *Söderberg* i Stockholm *m. fl.*

Utskottet hemställde:

1:o) att Riksdagen, i anledning af ifrågavarande proposition i förevarande del samt de i ämnet väckta motioner, måtte för sin del antaga ett i utlåtandet intaget förslag till lag om ideella föreningar; och

2:o) att herr Eklunds m. fl., herr Kvarnzelius' m. fl. ävensom herrar Nilsons i Örebro och Byströms motioner, försåvidt däri hemställts, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga ifrågavarande lagstiftningsärende under förnyad ompröfning, skola anses besvarade genom utskottets hemställan under 1:o).

Lag om
ideella
föreningar.
(Forts.)

Rörande lagförslaget i dess helhet hade reservationer afgifvits:

af herrar *Widén, Söderbergh, Jansson* i Edsbäcken, *Berggren, Pettersson* i Södertälje och *Olsson* i See, som föreslagit:

1:o) att Kungl. Maj:ts förevarande proposition i hvad den innehölle förslag till lag om ideella föreningar icke måtte af Riksdagen bifallas, samt

2:o) att Riksdagen, med bifall till därom i herrar Eklunds och Kvarnzelius' motioner samt herrar Nilsons i Örebro och Byströms motion framställt yrkande, ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande af nytt förslag till lag om ideella föreningar med beaktande af i reservationen angifna synpunkter;

samt af herr *Lindhagen*, hvilken ansett, att utskottet bort hemställa:

1:o) att Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ideella föreningar icke måtte af Riksdagen bifallas, och

2:o) att de i berörda ämne afgifna motionerna måtte anses besvarade med hvad under 1:o) hemställts.

§ 1.

Efter föredragning af paragrafen yttrade:

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Petersson: Herr talman, mina herrar! Med hänsyn till den reservation, som i afseende å detta förslag föreligger ifrån ledamöter i denna kammare, gör jag mig naturligtvis icke några som helst illusioner angående utgången. Men att jag med tystnad skulle gå förbi de anmärkningar, som från olika håll framkommit emot det sätt, på hvilket detta lagärende blifvit inom justitiedepartementet behandladt, det vore ändå väl mycket begärtd. Då hvad jag i denna del har att säga lika väl kan sägas genast som under debattens fortgång, har jag tagit mig friheten att redan nu besvara kammaren med en stunds uppmärksamhet.

Man har emot förslaget gjort den principiella anmärkningen, att, såsom det heter i reservationen, »det icke tagit tillbörlig hänsyn till den inom föreningslifvet i stor omfattning använda organisationsformen af en centralorganisation med underföreningar och till de väsentligen olika typer, som i detta afseende förekomma, allt efter som underföreningarna intaga en själfständig ställning till hufvudföreningen, eiler äro af densamma i sin handlingstrihet väsentligen inskränkta». Så talar man om att för omkring 3,000 nykterhetsföre-

Lag om
ideella
föreningar.
(Forts.)

ningar och alla fackföreningar skulle förslagets bestämmelser vara alldeles olämpliga.

Utskottet har visserligen gjort ett försök att afhjälpa denna bristfällighet och föreslagit en ny paragraf, men reservanternas finna det betänkligt att gå med på denna. Hvad de hafva att anmärka emot den, står icke i reservationen, men de åberopa, att det vore önskvärdt att hafva lagrådets yttrande såsom stöd för den, innan den blefve antagen. »Denna del af ämnet,» säger reservanternas, »fordrar uppenbarligen en mera ingående undersökning.»

Förslagets fall vid sista Riksdagen är så allmänt bekant, att jag icke behöfver inlåta mig därpå. Hvad som då kom fram, var det allra starkaste kraf på enkelhet och reda i förslaget, så att det talrika föreningsfolket skulle kunna reda sig med den nya lagen; vidare framkommo kraf på att ingen som helst inblandning från lagens sida i föreningarnas inre lif skulle äga rum.

Dessa två synpunkter ansåg jag vara möjliga att i väsentliga delar beakta, och då man tillika uttryckte en så stark önskan, att det skulle komma en lag, gick jag till verket med eu revision på ett sätt, som under då för handen varande omständigheter otvifvelaktigt måste betecknas såsom det allra lämpligaste. Jag ombestyrde nämligen, att förslaget inom justitiedepartementet blef klufvet i två, som herrarna veta, ett för ideella och ett för ekonomiska föreningar. Dessa förslag spredos i tusentals exemplar öfver hela landet, och man uppfordrade alla, som voro intresserade för detta ämne eller däraf berördes, att komma in med sina erinringar. Dessa erinringar och de önskemål, som kunde komma fram från olika håll, skulle, såsom också skett, tagas i öfvervägande och beaktande vid den revision af lagförslaget, som verkställdes på hösten i fjol. Det kom också in en mängd yttranden och särskildt från en hel del centralföreningar, hvilkas uttalande jag naturligtvis måste tillmäta synnerligen stort vitsord. Ingen af de centralföreningar, som det nu är fråga om, vare sig godtemplareföreningarna eller de religiösa föreningarna eller fackföreningarna ha framställt några som helst anmärkningar, gående ut därpå, att det skulle behöfvas särskilda bestämmelser för centralföreningar. I stället fick jag af dessa uttalanden den uppfattningen, att alla dessa föreningar ansågo sig mycket väl kunna reda sig med lagförslaget, sådant det var. Man tillmötesgick dem ifråga om åtskilliga detaljändringar, hvarom de gjort framställning, och de underströko och påpekade krafvet på korthet, enkelhet och klarhet. Nu skall jag för att verificera mitt yttrande be att få läsa upp ett af dessa inkomna utlåtanden. Det är icke längre, än att det kan läsas upp på några minuter. Det är afgifvet af Sveriges Storloge af Internationella Godtemplarorden och undertecknad af S. H. Kvarnzelius. Han skrifer på följande sätt:

»Styrelsen för Sveriges Storloge af den Internationella Godtemplarorden, hvilken inom sig innesluter cirka 2,500 lokalföreningar, finner det lagförslag angående ideella föreningar, som nu föreligger, för sin verksamhet så viktigt, att den ej vill uraktlåta att om det samma uttala sin mening.

Det första man då bör göra sig reda för är, hvilken juridisk ka-

pacitet våra lokalafdelningar äro i behof af för att kunna framgångsrikt bedrifva sitt arbete. Det ligger ju i själfva beteckningen »ideella» föreningar ett afståndstagande från ekonomisk verksamhet i annan utsträckning än som är nödvändig för *föreningarnas administration*, och som betingas af *föreningarnas behof af lämpliga lokaler* för att fritt och själfständigt bli i stånd att arbeta för sitt ideella syfte. Endast i detta senare fall, anskaffande af lokaler, torde våra föreningar komma i sådant förhållande till tredje man, att bestämmelser angående deras juridiska befogenhet är af nöden. Detta torde vara den enda ekonomiska verksamhet, som våra ideella föreningar kunna och böra taga befattning med, för att ej hänföras till föreningar för ekonomisk verksamhet.

Lag om ideella föreningar.
(Forts.)

Sedt ur denna synpunkt, ter sig lagförslaget *allt för omständligt och inveckladt*, då ju lagen är afsedd ej att hindra och försvåra verksamheten för våra mångahanda ideella föreningar, utan att underlätta och befodra dem.

Vid genomläsandet af detsamma får man det intrycket att det gäller lagstiftning för föreningar, som skola drifva en omfattande och mångsidig ekonomisk verksamhet.

Nu förhåller det sig som bekant så, att de ojämförligt flesta ideella föreningar i vårt land, nykterhets-, religiösa-, skytte-, fredsmed flere föreningar, äro sammanslutna i stora, hela landet omfattande förbund med ganska fast utbildade stadgar och bestämmelser angående organisation och administration, på hvilka en sådan lagstiftning kunde i stor utsträckning bygga.

Om exempelvis lagen innehölle i några enkla hufvudpunkter hvad som fordras af och måste innehållas i de stadgar för föreningar, hvilka önska inregistrering enligt denna lag, så vore det lätt för dessa landsorganisationer att i sina lokalafdelningars stadgar införa de tillägg, som med hänsyn till dessa bestämmelser blefve af nöden. Inregistreringen blefve sedan endast en enkel åtgärd från lokalafdelningen att till Konungens befallningshafvande inlämna ett exemplar af sina stadgar, hvilka då af Konungens befallningshafvande kontrollerades att de innehölle de fordrade bestämmelserna och därpå bevis om inregistrering utfärdades.

En annan fördel skulle denna princip, att lägga hufvudvikten på föreningens egna stadgar, äfven medföra, nämligen den att medlemmarne skulle bättre känna till och kunna följa och efterleva den egna föreningens stadgar än ett inveckladt lagverk, hvilket kanske endast ett fåtal skulle ha tillgång till.

Teoretiskt spelar denna synpunkt kanske ingen roll, men i praktiskt hänseende, enligt vårt förmenande, en så mycket större.

Vidare anse vi, att, vid bestämmande af hvad sålunda i föreningarnes stadgar bör innehållas, så stor frihet som möjligt bör lämnas och sålunda ej några inskränkningar i vår häfdvunna föreningsfrihet må äga rum.»

Så kommer det en specialanmärkning, som går ut på, att det vore besvärligt för föreningslogerna att kvartalsvis registrera sina nya tjänstemän. Men detta är en specialanmärkning, som jag icke behöfver läsa upp, ty den har i utskottets förslag vunnit beaktande.

Lag om
ideella
föreningar.
(Forts.)

Därefter heter det: »Såsom af hvad ofvan anförts framgår, finna vi det föreliggande lagförslaget vidlyftigt och inveckladt, och våga uttala önskvärdheten utaf dess förenkling i så stor utsträckning som är möjligt utan att dess uppgift, att på ett praktiskt och lättfattligt sätt tillgodose behovet af fastare juridiska former för våra ideella föreningar, varder äfventyrad.» Och därmed slut.

Jag kan nämna, att de öfriga uttalandena äro hållna i ungefär samma stil som detta.

Det synes mig kuappast möjligt, att ur det utlåtande, som jag anført, kunna läsa ut något annat än att man fortfarande håller på de synpunkter, som vid sista riksdagen framhöllos. Enkelhet, klarhet, korthet, och de inre förhållandena oberörda. Våra inre förhållanden redta vi själfva; i dem vilja vi icke ha någon inblandning, säga föreningarna.

Men i stället kommer nu det krafvet fram, att man skall ha, om icke en särskild lagstiftning, så åtminstone ett särskildt kapitel i den nya lagen för dessa hierarkiskt organiserade föreningar, och därvid skall man dessutom dela upp dem öfter två typer. Jag kommer strax till dessa två typer.

Det är alldeles klart, att om det krafvet skall tillgodoses, kommer lagförslaget att bli ganska vidlyftigt och inveckladt. Därtill kommer, att det är alldeles uppenbart, att ett sådant lagförslag ganska mycket måste ge sig in just på föreningarnas inre lif, som förut varit deras »noli me tangere.» Ty om jag skall draga upp linierna för dessa olika typer, som reservanterna tala om, och stifta en lag för hvar och en af dem, så måste de linierna bestämmas just af det inre lifvet — förhållandet mellan hufvudorganisationen och de underordnade organisationerna — och då man kommer in på detta ämne, så kan det icke undgås, att lagbestämmelserna i viss mån komma att verka restingerande, äfven om de icke skulle vara till för annat ändamål än för att klara ut på hvad sätt föreningarna skola registreras.

Jag har ända tills nu haft den uppfattningen, att dessa föreningar allra hälst såge, att de själfva finge sköta om den inre disciplinen, det inre förhållandet mellan hufvud- och underföreningar. De faror, som man nu trott sig finna i förslaget, förefalla mig öfverdrifna.

Om jag tänker på den första typen, som reservanterna talat om, d. v. s. centralföreningar med sådana underföreningar, som äro ganska mycket själfständiga och som fortfarande vilja behålla denna sin ställning, så är det väl alldeles klart, att lagen icke kan lägga sig ombord med maktbefogenheten mellan centralföreningen å ena sidan och underföreningarna å den andra, om och i hvad mån centralföreningen äger att kontrollera underföreningarnas verksamhet o. s. v. Sådant måste uppenbarligen höra till stadgarna. Det som genom lagen kan meddelas är skydd för den samhörighet de vilja ha och skydd mot en förening, som möjligtvis revolterar. Det fanns i det förslag, som framlagts, och det skyddet kan icke regleras på annat sätt än genom rätt för förening att ur sig utesluta den revolterande medlemmen, vare sig denna är en enskild person eller en underordnad förening.

Hvad den andra föreningstypen angår, nämligen centralföreningar med underföreningar, som i sin handlingsfrihet äro väsentligen in-

skränkta, d. v. s. just godtemplarorden, så förstår jag väl, att i afseende på lagstiftningen för dem bör man ta hänsyn till de faktiska förhållanden, som bjuda, att de olika godtemplarlogerna ha så mycket rättspersonlighet att de få själfva besitta sina ordenshus, sina lokaler o. s. v. Men den nu i sista stund uppdykande fordringen, att man skall inskränka deras rättskapacitet till det området, har ju lagutskottet sökt tillgodose, och jag vet icke, hvilka invändningar som kunna vara att framställa mot detta lagutskottets utlåtande, men jag gissar, att de komma fram sedan under debatten. Och hvad det skäl beträffar, att Riksdagen borde ha haft lagrådets yttrande att stödja sig på, innan Riksdagen antog förslaget, så känna herrarne nog alla mycket väl till, att lagrådets yttrande skulle i sådant fall ha kommit efteråt, och det värsta som kunnat inträffa hade varit, att det innehållit så skarpa anmärkningar, att lagförslaget måst afvisas, när det föredrogs inför Kungl. Maj:t, men den situationen är ju den som inträder nu. Det antagliga hade kanske varit, att det befunnits användbart, och då hade man haft ett positivt resultat af lagstiftningsarbetet.

Det ser ut, såvidt jag förstår herr Kvarnzelius och hans medmotionärer rätt, som om man skulle önska en lagstiftning efter engelskt mönster. Men såsom antydts hade man då fått afstå ifrån krafvet på enkelhet och korthet i lagen. Den engelska lagen eller Friendly Societies Act af år 1896 innehåller 106 paragrafer, och många af dessa äro så långa, att de hvar för sig skulle fylla en hel trycksida. Jag undrar, hvad herrarne skulle ha sagt, om man kommit med ett till det yttre så beskaffadt lagförslag?

Ja, medan jag har ordet, skulle jag vilja ta upp några punkter i herr Kvarnzelius m. fl. motion, hvilka ha föranlett, att reservanternas här i kammaren yrkat afslag på hela lagförslaget. Det är några saker där, som jag icke kan underlåta att opponera mig emot. De säga nämligen — se sid. 24 i utskottets utlåtande — att »om det föreliggande lagförslaget antages, måste samtliga de öfver 7,000 underafdelningar, som äro anslutna till ofvannämnda organisationer ovillkorligen utarbета och hvar för sig antaga fullständigt nya stadgar». Och så citera de ett uttalande i denna riktning ifrån den officiella undersökningen. Vidare fortsätta de med att påpeka, att det för alla föreningar med underafdelningar skulle betyda att i ett enda slag utan öfvergångsbestämmelser deras stadgar skulle omintetgöras, och de förbindelser de ingått med andra föreningar annulleras o. s. v., o. s. v. Ja, om man nu verkligen synar de där anmärkningarna, skall man finna, att det blir synnerligen litet som står kvar. Om jag tar en underförening, exempelvis en godtemplarloge, så antar jag, att de flesta af dessa i sina stadgar ha en klausul om att ordenskonstitutionen och densammas stadgar i allo eller i vissa delar skola lända till efterrättelse. Ha de nu en sådan klausul, så inskränker sig hela registreringsbesväret till att de lämna in ett exemplar af de egna stadgarna och ett exemplar af konstitutionens och säga: »här äro våra stadgar», och det finnes, såvidt jag vet, ingenstädes föreskrifvet, att stadgarne ovillkorligen skola vara sammanförda i en enda sammanhängande handling. För öfrigt vill jag säga, att jag finner

Lag om
ideella
föreningar
(Forts.)

det ganska antagligt, att när en sådan godtemplarloge skall registreras sina stadgar, kommer man väl alltid att läsa igenom dem och företa någon revision, och om vid den revisionen införes en paragraf af det innehåll, att den och den paragrafen eller det och det kapitlet af konstitutionen och grundstadgarna har tillämpning jämte de egna stadgarna, så har man hela saken färdig. Den fruktansvärda inverkan, som lagförslaget skulle hafva på godtemplarlogernas olika filialer, den är, mina herrar, antingen beroende på en missuppfattning eller också i ganska betydande grad öfverdrifven.

Det finnes också ett annat uttalande, som jag icke kan lämna utan ett yttrande, och det finna herrarne på pag. 21 i utskottets betänkande. Det går egentligen ut på att godtemplarorden anser att det är ganska bra som det är, och den reder sig utmärkt bra utan några lagar alls.

Låt oss då ta detta i motionen omtalade exempel om logen 1031 »Frihet» och se till huru det skulle gå, ifall den inregistrerades efter nya lagen och huru den skulle reda sig efter nu gällande lag. Det säges i motionen »nu, då intet annat reglerar en loges rättsförhållanden än de för hela orden gemensamma stadgarna och träffade aftal, kan en loges utträde icke försiggå på annat sätt än genom logens nedläggande, medlemmarne sedan obetaget, att därefter bilda en ny förening med ett nytt namn». Ja, den där uppgiften om huru det är ställt nu, den är nog, mina herrar, en smula sangvinisk. Om logen 1031 »Frihet» för närvarande är en själfständig juridisk person, och det kan den ju vara, så har den befogenhet att själf ändra dessa stadgar när och hur den vill. Afven om det står i stadgarna, att dessa icke få ändras utan godtemplarordens samtycke, så betyder det naturligtvis ingenting, ty logen kan ändra den bestämmelsen likaväl som alla andra. Möjligtvis kan godtemplarorden gent emot en sådan apparisk underafdelning åberopa sig på träffade aftal. Huruvida nu de vanliga reglerna och aftal låta tillämpa sig på detta område, är en sak, som jag icke vill gifva mig in på, men enligt min uppfattning är det stöd man där har ganska klent. Men hvad som är säkert är, att man icke kan hindra denna loge 1031 »Frihet» att upplösa sig och sedan bilda en ny förening under samma firma eller att en annan sammanslutning hvilken som helst bildar en ny förening med namnet nr 1031 »Friheten», af I. O. G. T., detta därför, att det för närvarande icke finnes något skydd för ideell förenings firma. Därför få nog godtemplarne juridiskt taget, räkna med att det kan komma att existera en loge 1031 »Frihet» af I. O. G. T. exempelvis med ändamål att ombestyrta aftonunderhållningar med spritservering, för så vidt nu brännvinsförsäljningsförordningen icke lägger hinder i vägen därför, eller också för att idka politisk agitation o. s. v.

Jag skall endast ta upp en anmärkning till, som återfinnes i denna motion och som dessutom framkommit från en mängd olika håll både inom och utom Riksdagen och som framförts med ett synnerligt välbehag, därför att den leder sitt ursprung från och grundar sig på ett yttrande af lagrådet. Det är den anmärkningen, att det införskaffade materialet icke skulle hafva tillgodogjorts i den omfattningen, som varit önskvärd. Till en början vill jag härvid anmärka,

*Lag om
ideella
föreningar.*
(Forts.)

att lagrådets uttalande icke torde hafva den räckvidd eller innebörd, som man sedermera har velat tillägga detsamma. Jag finner det ganska förklarligt att en mindre van läsare icke genast blir varse de begränsningar, som ligga i ett så noga och omsorgsfullt affattadt uttalande. Det är därför icke omöjligt, att den utomstående läsaren fattar såsom en anmärkning hvad som i själfva verket är en reservation. Men jag behöfver icke gå in på denna lagrådets anmärkning därför att på den sak, som det nu är fråga om, nämligen godtemplarordens ställning, har det yttrandet och den anmärkningen, som framkommit om bristande hänsyn till materiet, icke någon som helst inverkan. Den saknar tillämpning på det området. Och hvarför? Jo, därför, mina herrar, att om godtemplarorden, dess sammansättning, dess underorganisationer och sambandet dem emellan, om allt detta hade vi fullständig kännedom, innan ännu någonsin undersökningen satts i gång. Hvarför, säger man väl då, har Ni icke tagit hänsyn till dessa förhållanden, när Ni kände så väl till dem? Jo, helt enkelt därför, att icke förrän på sista tiden framkommit något kraf på att man skulle taga särskild hänsyn till en sådan organisation som godtemplarorden. Vi ha således haft, det vågar jag påstå, med fullt fog rätt att utgå ifrån att godtemplarorden ansåg sig mycket väl kunna reda sig utan särskilda bestämmelser och detta på grund af den makt och myndighet den hade enligt de för orden gällande statuterna.

Herrarne veta mycket väl hvilken oändligt — ja oändligt kanske är för mycket sagdt, men i alla fall hvilken lång tid som detta lagarbete tagit — och under denna tid har krafvet på dessa särskilda bestämmelser för de hierarkiska organisationerna aldrig blifvit rest. Sista Riksdagen yttrades icke ett ord därom, först nu i sista stund kommer man fram därmed. Nu kommer godtemplarorden och säger: här äro vi glömda, vi kunna inte lefva under denna lagstiftning, därför att justitieministern icke tagit någon hänsyn till det förebragta materialet. Men jag hemställer till er, mina herrar, om det är befogadt att säga på det sättet!

Nu skall jag visst icke neka till att, såsom saken nu ligger, skulle det varit önskvärdt, om man hade haft en bestämmelse, som i de delar, där det verkligen varit behöfligt, tillgodosett äfven den del af föreningarnas inre lif, som hänger samman med sambandet mellan öfverföreningen och underföreningar. Men icke tror jag, att det skulle vara lyckligt, om detta kraf skulle ses till godo genom en lagstiftning exempelvis efter engelskt mönster. Och hvad lagutskottet gjort är kanske tillräckligt för att tillgodose detta godtemplarordens behof, och hade det funnits god vilja, så är jag öfvertygad, att denna i sista stund uppdykande omständighet nog stått att öfvervinna. Men det var nog si och så med den goda viljan.

Jag kan emellertid icke annat än beklaga det resultat, som reservanterna kommit till, och hvilket naturligtvis icke skulle stå att undvika med mindre man det oaktadt vill inlåta sig på en realitetsbehandling af förslaget.

Det, som i stort sedt, är det mest betänkliga med vårt nuvarande laglöshetstillstånd i fråga om de ideella föreningarna, är synes

Lag om
ideella
föreningar.
(Forts.)

mig den osäkerhet, hvarunder dessa föreningar nu lefva, osäkerheten icke från den yttre sidan, utan en osäkerhet från den inre sidan, d. v. s. med hänsyn till att de må få lefva sitt eget lif efter de riktlinier, som en gång blifvit för hvarje förening utstakade. Eller, sedt från en annan synpunkt, det mest betänkliga i det nuvarande tillståndet är enligt min uppfattning den hjälplösa rättslöshet, hvari minoriteten i regel nu befinner sig inom dessa föreningar. Det är ju inom många ideella föreningar icke så ovanligt, att de, som egentligen sköta föreningens angelägenheter, äro styrelsen och kanske några af styrelsens personliga vänner. Det är vanligen de, som komma på föreningens sammanträden, och det finnes för närvarande ingenting, som skulle kunna hindra dem att göra snart sagdt hvilken kupp som helst. Jag skall taga ett litet drastiskt exempel, det är väl icke troligt, att det förekommit i verkligheten, men det skulle mycket väl kunna inträffa. Jag antager, att det är styrelsen för en förening och några af dess vänner, som komma tillsammans på ett sammanträde, och där befinna sig i majoritet. Då kunna dessa personer taga upp och besluta stadgeändringar, utan att någon annan vet om det, de kunna besluta den ändring i stadgarne, att styrelsen kompletterar sig själf, och att denna nya bestämmelse i stadgarna icke får ändras med mindre samtliga föreningsmedlemmar medgifva det. Därmed är föreningen med alla dess tillgångar, med allt hvad den har, absolut i händerna på styrelsen. Andra exempel skulle kunna anföras, och om än för närvarande inga olägenheter gjort sig kända, så kanske det icke dröjer så länge, förrän sådana visa sig med den lifliga utveckling af föreningslivet, som för närvarande försiggår i Sverige.

Jag beklagar nu, att ordnandet af dessa förhållanden skall undanskjutas, och jag beklagar det så mycket mera, som det uppskof, om hvilket det här blir fråga, ingalunda bli kort. Nu är det en mängd stora lagförslag, som äro färdiga eller nära nog färdiga på justitiedepartementets bord. Jag skall be att få erinra om den nya jordabalken, om vattenrättslagstiftningen och krigslagstiftningen, om skiftesstadgan och om expropriationslagen, för att icke tala om alla de mindre ärenden, hvars snara behandling från olika håll påyrkats, såsom exempelvis patronatsrätten, en fråga rörande hvilken jag besvarade en interpellation i går, och frälseskatteräntornas aflösning, som jag vet, att många ledamöter i denna kammare intressera sig för. Ja, hvad frågan om dessa frälseskatteräntor beträffar, så skall jag inom parentes be att få lämna den upplysningen, att härom föreligger det ett förslag, utarbetadt i justitiedepartementet, och väntar att blifva behandladt af lagrådet; så långt har detta ärende hunnit. Med hänsyn till denna anhopning af ärenden och lagförslag i justitiedepartementet är det ingen sannolikhet för att det på länge skall kunna beredas plats för arbete på någon ny lag om ideella föreningar. Under tiden ha kanske svårigheterna vuxit, och det blir ännu värre att få ett antagligt lagförslag till stånd.

Härmed kan jag sluta — jag skall icke längre taga herrarnes tid i anspråk.

Herr Widén: Herr talman! Tyvärr är förhållandet, att jag i

är liksom i fjol nödgas uppträda för att yrka afslag å det föreliggande förslaget i enlighet med den reservation, som är antecknad vid 1 §. Reservanternas hafva i denna reservation framhållit de principiella skäl, hvarför de ansett sig få lof att äfven i år framställa ett afslagsyrkande, ehuru jag och samtliga mina medreservanter i fjol voro med om en skrifvelse till Kungl. Majt, om ett förslag till lag i detta ämne. Reservanternas erinna om, att det hufvudsakligen var tre skäl, som föranledde till att de i fjol motsatte sig det då framlagda förslaget. Det första skälet var, att lagstiftningen om ideella och ekonomiska föreningar hade blifvit sammankopplad, så att lagen därigenom erhållit en alltför stor längd och oöfverskådlighet. För det andra framhölls, att en stor del stadganden voro invecklade och svårtillämpliga för allmänheten; och slutligen, att lagförslaget icke var anpassadt efter de former, som det utvecklade föreningslifvet redan tagit. Nu erkänna reservanternas, att i första afseendet Kungl. Majt fullgjort hvad man önskat, i det man skilt lagarna åt, så att det blifvit en lag om ideella föreningar och en lag om ekonomiska föreningar. Och det kan icke förnekas, att, hvad den andra anmärkningen angår, Kungl. Majt i det föreliggande lagförslaget om ideella föreningar gjort väsentliga förkortningar samt i viss mån förenklat bestämmelserna. Likaså veta vi, att Kungl. Majt infordrat utredning från myndigheter och föreningar rörande föreningslifvets hittills varande former och förhållanden, hvarvid införskafts föreningsstadgar och annat material, som kunde lända till upplysning angående föreningslifvets nuvarande ställning. Det har ju till oss utdelats en bok, innehållande en sammanfattning af inkomna yttranden och utredningar, hvilken utarbetas af en aktuarie i kungl. kommerskollegium. Men det är i alla fall så enligt reservanternas förmenande med det föreliggande lagförslaget, att det beträffande de båda sista punkterna lämna åtskilligt öfrigt att önska. Det anmärktes redan i lagrådet, såsom justitieministern omnämnde och som jag föreställer mig, att de flesta känna till, att bearbetningen af det material, som föreligger, kommit först efter lagförslagets uppgörande och icke var tillgängligt för lagrådet, när det hade granskningen före. Och där-af kommer det sig nog, att lagförslaget i många hänseenden, äfven om det är bättre än förslaget i fjol, af dem det närmast rör mottagits med allt annat än tillfredsställelse, hvilket ju granneligen framgår af de motioner, som blifvit väckta. Det har framkommit motioner både från nykterhetsorganisationers representanter, från representanter för fackföreningsväsendet och från dem, som äro intresserade för det religiösa föreningslifvet. Från alla dessa håll har framhållits än den ena, än den andra bestämmelsen såsom varande af natur, att den skulle medföra stora svårigheter vid tillämpningen eller genom därpå föranledd nödvändighet att omlägga föreningarnes inre lif. Jag skall icke i detalj upptaga alla dessa anmärkningar, det torde hända, att de komma att vidröras från ett eller annat håll under den följande debatten. Men för hvar och en, som tagit del af dessa motioner, torde det vara klart att och hvarför förslaget från dessa håll mötts med betänkligheter. Därpå följer ju icke, att alla sålunda framburna önskemål äro berättigade. Det är gifvet, att en

Lag om
ideella
föreningar.
(Forts.)

Lag om
ideella
föreningar.
(Forts.)

del af dem kunna bero på missförstånd, men det står i alla fall kvar tillräckligt mycket för att motivera påståendet i en af motionerna, att det »synes uppenbart, att det i propositionen förelagda förslaget icke bygger på en grundlig kännedom om det ideella föreningsväsendet.»

Nu vill jag upplysa, att utskottet i alla fall i år gått till detta arbete, äfven hvad reservanternas beträffar, med ett ärligt uppsåt att söka se till, huruvida icke lagförslaget kunde genom omarbetning bli acceptabelt. Och jag får säga, att i år, i motsats till hvad förhållandet var i fjol, har man från deras sida inom utskottet, som utan vidare velat bifalla Kungl. Maj:ts förslag, visat sig jämförelsevis tillmötesgående mot krafvet om jämkningar i förslaget, såsom och framgår af lagutskottets förslag. Nu tror jag visserligen, att en del af dessa jämkningar torde komma att strykas vid lagförslagets behandling i Första kammaren, men i alla fall har man fått majoriteten med sig vida bättre än i fjol på en del förändringar till det bättre.

Det oaktadt synes det mig, att lagförslaget icke är sådant, att det skulle vara tillrädligt att det nu upphöjdes till lag. Om man här, mina herrar, hade att lagstifta för ett område, som ännu icke hade blifvit så bearbetadt och omfattadt en så stor del af landets befolkning som detta och där det bildat sig jämförelsevis fasta och bestämda former för lifvet inom föreningarna, ja, då vore det icke så mycket att säga om lagförslaget. Men nu är den sidan af lagen för visso icke den viktigaste, huru den skall verka med afseende å *nya* föreningar, som bildas, utan det viktigaste är just, huru den skall taga sig ut med hänsyn till de *redan bestående* föreningarna. Vi hafva ju i vårt land ett mycket utveckladt föreningslif, såsom vi veta. Föreningarnas antal går upp till många, många tusen redan enligt den framlagda redogörelsen, och det säges, att den sannolikt icke är fullständig, utan att det finnes ändå många flera. Då är det synnerligen viktigt, att, när man kommer med en ny lagstiftning, man applicerar den på det redan bestående föreningslifvet, så att föreningarna icke komma att lida i sin utveckling. Det synes mig vara den allra viktigaste synpunkten, som man får lof att lägga på ett sådant lagförslag som detta.

Nu är det särskildt ett detaljförhållande här, som har gjort, att man ansåg sig icke, oaktadt all sträfvan, kunna komma längre än till ett afslag, och det är, såsom herr justitieministern berörde och äfven vi reservanter omnänt, förhållandet mellan en centralorganisation och under densamma hörande underföreningar. I det hänseendet förelågo icke några särskilda bestämmelser alls i det kungl. förslaget. Och det hade ju heller ingenting gjort, om icke de bestämmelser, som föreslagits, i allt fall varit sådana, att de måste föranleda till en betydande omläggning af dylika organisationers lif och därtill att det blefve hardt när omöjligt att kunna rätta detta föreningslif efter de nya formerna. Det hafva också vederbörande funnit, och i motioner har framlagts förslag till stadganden i detta hänseende, och sedermera har det gjorts upprepade försök att bättra på bestämmelserna, så att förslaget skulle blifva acceptabelt. I det hänseendet föreligger nu såsom slutprodukt den 60 §, som utskottet föreslagit, en aldeles ny paragraf, som bildar en särskild afdelning i lagen.

*Lag om
ideella
föreningar.*
(Forts.)

Beträffande den paragrafen och för att klargöra, hvarför vi reservanter icke ansett oss kunna gå med på den, torde jag lå lof att något redogöra för så att säga denna paragrafs historia. Då betänkligheter mot lagen i förevarande afseende framställdes från nykterhetsvännernas sida, så vidtogos genast förfoganden för att afhjälpa de öfverklagade olägenheterna. Det framlades i motioner, af herr K. J. Ekman i Första kammaren samt herrar Mörtzell och Meurling i denna kammare ett förslag, som jag tror mig utan att gå grannlagenheten för nära kunna beteckna såsom uppgjort i justitiedepartementet. När detta förslag kom till behandling i utskottet, så fann man där snart, att det icke var lämpligt. Då framkommo, jag minns icke, om det var två eller tre, i alla händelser flera successiva omarbetningar af detta förslag, också dessa från justitiedepartementet, till utskottets begrundande. Dessa förslag togos, allt efter som de kommo, under öfvervägande. Men mot dem gjordes också anmärkningar af den beskaffenhet att förslagen ej funnos acceptabla. Så slutligen i sista hand, just som betänkandet förelåg i sin helhet färdigt, framkom den 60 §, som nu finnes tryckt här i betänkandet. Ja, det är väl vid dessa förhållanden icke underligt, att, när man sett, att det framlagts förslag efter förslag, som alla naturligtvis framkommo med anspråk på att vara tillfredsställande, men som gång på gång befunnits ej vara det, man måste hafva sina betänkligheter äfven med afseende på detta sist framkomna. Och betänkligheterna grunda sig därpå, att om det redan i afseende på lagar i allmänhet är ytterst svårt både för allmänheten och äfven för lagstiftaren att bedöma huru en lag eller ett stadgande tager sig ut i tillämpningen i det dagliga lifvet, så är detta alldeles särskildt fallet med ett stadgande af förevarande beskaffenhet. Jag vill taga ett exempel från den ekonomiska föreningslagen. Där har lagutskottet i föl godkänt och Kungl. Maj:ts sedermera ånyo framlagt samt lagrådet äfven godkänt ett stadgande utan att man kommit att tänka, på hvilka praktiska följder det skulle föranleda i tillämpningen. Nu i sista stunden, när utskottet höll på att lägga sista handen vid lagförslaget, kom en skrifvelse från föreningshåll, hvaruti det fästes uppmärksamheten på detta stadgande, utan att man ens på detta håll hade saken klar för sig. Vid en närmare undersökning, fann man emellertid, att det föreslagna stadgandet skulle för landtmanaföreningarna och för en del andra föreningar så godt som omöjliggöra att i ett visst afseende ordna sig på ett praktiskt sätt. Det var, om jag nu mins rätt, 44 § uti den ekonomiska föreningslagen, hvari lagutskottet ock med anledning häraf föreslog en ändring. Någon närmare redogörelse härför har ej afsetts att nu lämna utan allenast att exemplifiera, huru gränslöst svårt det är att bedöma, huru en lagparagraf tager sig ut eller till hvilka praktiska konsekvenser den föranleder, när den lägges på det lefvande lifvet. Och det är den farhågan, att det också skall visa sig så i afseende å § 60 i det nu föreliggande lagförslaget som gjort, att reservanterna och äfven jag för min del icke ansett oss kunna med lugn godkänna den. Vi anse, att, om man öfver hufvud taget skall hafva en lagstiftning i den form, som den föreligger i den 60 §, man bör lämna föreningarna tillfälle att

Lag om
ideella
föreningar.
(Forts.)

yttra sig öfver ett förslag härom. Och äfven skulle det, såsom reservanternas uttrycka, vara tryggt att hafva lagrådets yttrande, innan frågan behandlades af lagutskottet, så att man kunde hafva fått del utaf dess eventuella anmärkningar i detta hänseende.

Nu vill jag dessutom säga, att hade lagförslaget i öfrigt varit tillfredsställande, så kan ju hända, att man bort taga någon längre tid på sig — nåja, det gafs ju icke precis någon längre tid — för att söka klara denna sak. Men för mig är lagförslaget på många andra punkter alltför teoretiskt och främmande för föreningslifvet, för att jag skulle vara så synnerligen benägen att taga lagförslaget nu utan en mycket väsentlig omarbetning.

För mig ligger denna sak så, att jag önskar en lagstiftning äfven för ideella föreningar. För mig är detta hufvudsakligen en ordningsfråga. Staten har, synes det mig, en befogad pretention på, att hvad angår de föreningar, som här äro i fråga, de ideella föreningarna, som existera såsom rättspersonligheter inom staten, och som staten tillägger skyldigheter och gifver rättigheter, veta, *hvilka de äro*, lika väl som staten får lof att veta detsamma om sina individuella medborgare. Och ett statsändamål är det äfven att veta, hvem man har att hålla sig till med afseende på äfven ett sådant rätts- subjekt som en ideell förening, således hvem som äger företråda densamma. Det är det hufvudsakliga ändamålet, som man, synes det mig, bör ställa för en sådan lagstiftning som denna. Därefter bör man synes det mig också, anlägga lagförslaget. Huru är det nu man gjort med det förslag, som här föreligger, liksom med det förslag som förelåg i fjol? Jo, man har tagit aktiebolagslagen och därefter bildat lagen om de ekonomiska föreningarna och därefter återigen format lagarne om sjukkassor och om de ideella föreningarna. Den vägen har man gått. Det har varit fråga om att få *en schablon* på det hela. Jag tror nu icke, att det är den väg, man bör gå. Jag tror, att man bör hålla det statsändamål, som här är det väsentliga, och som är ett annat än i fråga om de andra ekonomiska sammanslutningarna, klart i sikte, vid uppgörandet af lagförslaget. Därvid *måste* man dessutom taga hänsyn till de vunna erfarenheterna inom föreningslifvet; all möjlig hänsyn till det material, som man har fått från föreningarna. Jag kan icke hjälpa, att, äfven om, som man säger, detta materials hufvudsakliga innehåll på andra vägar redan förut varit känt i justitiedepartementet, det i allt fall knappast tagits tillräcklig hänsyn till det, äfven om man ej vill bestrida, att vederbörande dessutom gått till verket med den allra bästa vilja att göra det så bra som möjligt. Sedan kan man ju också, det skadar ej, taga föredömen från lagstiftningen om aktiebolag och ekonomiska föreningar.

Vidare vill jag säga, att jag icke är så alldeles öfvertygad om, att det verkligen är lämpligt att ingripa i föreningarnas inre lif, speciellt i det hänseendet som herr justitieministern senast vidrörde, och som han lade så synnerlig vikt på, nämligen att till skydd för minoritetens rätt ingripa uti föreningarnas rätt att trita afgöra sina angelägenheter på sätt deras stadgar innehålla. Det är jag för min del icke så alldeles säker på. Jag anser, att den saken torde fordra en ganska grundlig undersökning med ledning af de bestående för-

hållandena på detta speciella område. Herr justitieministern tog ett exempel, som han medgaf vara teoretiseradt fram. Det synes mig därför hafva mindre värde. För min del känner jag icke till huruvida förhållandena på detta område visat sig vara sådana, att man behöfver en så ingående lagstiftning, som han antydde, och som här är föreslagen. Det tarivas nog en rätt grundlig utredning för att man skall kunna säga, huru det förhåller sig härmed. Säkert är, att föreningarna hafva ganska lifligt opponerat sig mot, att man skulle ingripa på detta sätt, åtminstone en hel del af föreningarna.

Nu är det slutligen så, att, om det verkligen önskades från föreningshåll att få denna lagstiftning sådan som den föreligger, så skulle det ju kunna vara att reflektera på saken. Men det är icke så. Af motionerna och uttalanden i pressen att döma önskas en sådan lagstiftning icke från något håll, främst naturligtvis icke af fackföreningarna. De hafva ju uppträdt mot lagen mycket skarpt. Och nykterhetsföreningarna ansluta sig till samma uppfattning i sin motion, i hvilken de sluta med yrkande om afslag, ett afslagsyrkande som, såvidt jag vet, ännu till sin fulla kraft består. Likaså de religiösa föreningarna; de hafva också genom motioner framträdt med samma yrkande. Och vi veta, att, äfven om ett sådant yrkande icke precis föreligger från till exempel skytteföreningarna, så äro dessa dock af alldeles samma mening.

Af alla dessa skäl anser jag, att man icke heller *nu* bör bifalla det framlagda förslaget. Men för min del anser jag, att man bör äfven denna gång hos Kungl. Maj:t fästa uppmärksamheten på, att man i alla fall önskar en lagstiftning på detta område. Och jag kommer därför att, när vi komma till senare punkter i utskottets hemställan, yrka bifall till det skrifvelseförslag, som där ifrågasättes.

För närvarande skall jag emellertid, herr talman, endast be att få yrka afslag på den föredragna punkten och därmed också på hela förslaget.

Herr *Ersson* och *Olsson* i See instämde häruti.

Herr *Kvarnzelius*: Herr talman! I det anförande, som herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet höll, ägnade han företrädesvis en kritik åt den motion, som väckts i Första kammaren af herr *Oskar Eklund* och i denna kammare af mig m. fl. Genom hela det anförande, som herr justitieministern hade löpte, likasom en röd tråd, en förebräelse därför, att den kritik, som i nämnda motion gjorts mot det föreliggande förslaget, icke framkommit på ett tidigare stadium. Och han fäste då särskildt uppmärksamheten på att detta lagförslag förlidet är kringsändts i landet i flera tusen exemplar, hvarigenom det hade beredts tillfälle för alla, som ville kritisera detsamma, sådant det då förelåg, att göra detta äfvensom att framställa alla de önskingar, som detsamma kunde föranleda till.

Hvad då först beträffar lagförslaget, sådant det förelåg vid fjolårets riksdag, förhöll det sig ju så, att hufvudyrkandet då gick ut på att få en särskildt lagstiftning för de ideella föreningarnas verksamhet, skildt från den lagstiftning, som skulle gälla för ekonomiska

Lag om
ideella
föreningar.
(Forts.)

föreningar. Det var då hufvudargumentet, och någon egentlig detaljkritik förekom icke. En för de ideella föreningarna särskildt anpassad lagstiftning, och att denna lagstiftning måtte blifva betydligt enklare än den lagstiftning, som då föreslogs, det var de bärande skälen för de då framställda afslagsyrkandena.

Hvad vidare beträffar den omständigheten att man icke från de ideella organisationernas sida, när detta förslag från justitiedepartementet kringändades för afgifvande af yttrande, framkom med en så ingående kritik, som varit önskvärdt för att Kungl. Maj:t skulle kunna tillgodose alla dessa olika ideella organisationsformers behof, så förhåller det sig väl i allmänhet så, att då ett sådant yttrande infordras, det väl ej är meningen, att yttrandet skall i och för sig innebära ett fullständigt utarbetande af ny lagtext. Jag tror, att om Kungl. Maj:t endast vänder sig till sina egna befallningshafvande, som ofta hafva att å ämbetets vägnar yttra sig öfver remisser, och tager del af deras yttranden, så skall Kungl. Maj:t finna rikhaltiga bevis för att dessa yttranden i många fall icke gå så synnerligen djupt in i ämnet. Jag tror sålunda, att man icke får hafva alltför öfverdrifna anspråk på att de yttranden, som afgifvas fullständigt frivilligt af organisationer eller enskilde, som komma att beröras af en lagstiftning, skola innehålla fullt utarbetade och detaljerade förslag till lagtext eller förändringar. Därför anser jag, att det är oriktigt att af den omständigheten, att i de yttranden, som med anledning af den gjorda remissen ingäfvos, icke förekom en fullständig kritik, sluta sig till att den motion, som jag förut omnämnt och som här företrädesvis varit föremål för justitieministerns kritik, skulle vara på något sätt oberättigad.

Herr justitieministern visade alldeles särskild uppmärksamhet åt det yttrande, som afgifvits af godtemplarordens styrelse, i det att han här nu uppläst det mesta af detsamma. Detta yttrande är icke författadt af mig, ehuru jag undertecknat detsamma, utan af en annan ledamot af godtemplarordens styrelse, hvilken har hand om den speciella afdelning, som har att syssla med sådana angelägenheter. Vi hafva nämligen en sådan arbetsfördelning inom styrelsen för godtemplarorden, att hvar och en af ledamöterna har sin afdelning. Ehuru väl ifrågavarande yttrande ej ingått i någon synnerligen omfattande detaljkritik, så framhålles dock i detsamma ett par anmärkningar, hvilka såvidt jag förstår, icke vunnit något som helst beaktande i Kungl. Maj:ts förslag, sådant det framlagts för Riksdagen men som dock visat sig vara af den bärighet, att det varit väl värdt, att statsrådet och chefen för justitiedepartementet på det förberedande stadiet ägnat någon större uppmärksamhet åt dessa anmärkningar. Det hade kanske då visat sig att det icke varit så omöjligt att få denna lagstiftning, som jag vägar hoppas i dag skall falla, genomförd.

Vi framhöllo i detta yttrande den särställning, som godtemplarorden intager i organisationsbänseende, därigenom att den är starkt koncentrerad i en hufvudorganisation, som leder och dirigerar arbetet öfver hela landet. Detta har, såvidt jag kan finna af det kungliga förslaget, icke vunnit något som helst beaktande, och det är också

hufvudmotivet för det afstyrkande, som yrkats i de af herr Oskar Eklund och mig väckta motionerna.

Vidare framhöllo vi — och det var en sak, som justitieministern icke ansåg vara värd så mycket, att han ville återgifva den i kammaren — den oerhördt stora tunga, som skulle komma att åligger vår organisation med afseende på registrering af styrelsens ledamöter, hvilka ständigt ombytas. Med stöd af vunnit erfarenhet och i uppfostrande syfte välja vi våra tjänstemän för kvartal, och det är tydligt, att, då vi hafva omkring 3,000 underafdelningar i landet och det hvarje kvartal sker ombyte af tjänstemän, det skulle blifva ett oerhördt besvär, som skulle åligger dessa underafdelningar, om de skulle fyra gånger om året till vederbörande Konungens befallningshafvande anmäla dessa ombyten af sina styrelseledamöter. Jag behöfver icke med några siffror ingå på en särskild bevisföring för att herrarna skola kunna fatta, hvilket oerhördt besvär och hvilken oerhörd kostnad detta skulle komma att åsamka underafdelningarna, utan att, såvidt jag förstår, detta arbete skulle kunna hafva något reelt värde.

Nu har emellertid lagutskottet — det måste jag erkänna — gjort aktningvärda försök att undanröja de brister i lagen, som äro påvisade i vår motion. Men det är ju så som herr vice ordföranden i lagutskottet här i dag anmärkte, att man vet icke, huruvida dessa ändringar i lagstiftningen, hvilka, såvidt jag har mig bekant, under hand vunnit äfven justitiedepartementets gillande, äro tillräckliga för att undanröja alla de brister, som förefinnas i lagen, samt huruvida dessa ändringar äro af beskaffenhet att kunna tillfredsställa *alla* olika slag af ideella föreningar. Dessa ändringar hafva ju företrädesvis grundat sig på den motion, som herr Eklund och jag väckte, och äro frukten af den kritik, som ägnats lagförslaget med hänsyn till vår säregna organisationsform inom godtemplarorden. Men det är ju ingenting, som hindrar, att om en representant för en annan organisationsform för den ideella föreningsverksamheten skulle ägna lagförslaget en lika ingående granskning som vi, äfven från det hållet skulle kunna framkomma mycket tungt vägande anmärkningar mot lagen, sådan den nu föreligger från lagutskottet. Och då man nu under de senare åren allt mer och mer funnit, att behovet af denna lagstiftning är i mycket hög grad öfverskattad och att det jämväl går för sig för den ideella föreningsverksamheten att reda sig utan en reglerande lagstiftning, så syntes det mig icke vara någon fara, att man låter förslaget hvila ännu ett år, under hvilket det kan blifva föremål för en ännu noggrannare pröfning. Att det icke varit tillräckligt pröfvadt sådant det nu förelagts Riksdagen, är påtagligt, på grund af de många förändringar, som lagutskottet vidtagit med detsamma. Jag tror, att chefen för justitiedepartementet hade gjort klokt uti, om han tagit något mera hänsyn till anmärkningar, som riktats mot det förslag som varit ute på remiss. Och jag tror, att det öfverhufvud skulle vara gagneligt för en lagstiftning på detta område, därest de, som gå att handlägga beredandet af denna lagstiftning, se på den ideella föreningsverksamheten med mera förståelse än hvad som förefaller mig hafva skett inom justitiedepartementet.

Det är, såvidt jag kan förstå så, att det öfver hela detta lag-
Andra kammarens protokoll 1911. Nr 47.

Lag om
ideella
föreningar.
(Forts.)

förslag hvilat ett sträfvande att reglera förhållandena efter strängt juridiska former och begrepp utan någon som helst hänsyn till denna egenartade föreningsverksamhet, som icke har till syftemål att gagna de enskilda medlemmarnas egna ekonomiska intressen, utan har till hufvudändamål att tjäna det allmänna i en eller annan form. Det synes mig, att det skulle vara skäl, att då en sådan lagstiftning förberedes, just dessa synpunkter vunno något större beaktande, så att det förberedande arbetet präglades något mindre af det kallt och klart juridiska och något mera af den sympati och förståelse, som jag anser vara nödvändig för att man skall kunna få en god lagstiftning på detta område, som på samma gång den tillgodoser den ideella föreningsverksamhetens kraf äfven är ur det allmännas synpunkt bebyggande.

Nu tror jag, att det är detta förmenta allmänna intresse, som för hela förslaget varit det enda bärande, under det att den andra synpunkten varit alldeles förbisedd. Detta är, såvidt jag kan förstå, en brist, som vid en kommande omarbetning af förslaget bör vinna beaktande.

Jag ber, herr talman, att få instämma i det yrkande, som framställdes af lagutskottets vice ordförande, nämligen om afslag på den föredragna paragrafen.

Häruti instämde herrar *Berg* i Göteborg, *Bengtson* i Glösbo och *Jansson* i Edsbäcken.

Herr Söderberg i Stockholm: Herr talman! Jag tog mig friheten att redan vid remissen af den kungliga propositionen säga några ord om densamma, söka uttrycka hvad jag själf kände och äfven gifva uttryck åt de meningar, som de organiserade arbetarna hade och hafva om detta lagförslag.

Jag skall be att få återupprepa detsamma med återgifvande af ett stycke, i den motion om afslag, som vi framburit, där vi säga: »Det omdöme, som gafs regeringsförslaget i detta ämne förlidet år, drabbar i stor utsträckning, äfven det nu framförda förslaget, nämligen att det skall blifva en tvångströja för föreningarna, skapa nya tunga former mot dem, som nu äro gällande, i många fall bryta den häfd, som förut utvecklat sig och som skapat en vana vid lättare former och bestämmelser».

Vi ha sökt att i det stycket sammanföra ungefär kontentan af de uppfattningar, som vi hade om propositionen, när vi framförde vår motion i anledning af densamma. Nu vill jag söka närmare skärskåda några punkter uti det lagutskottsbetänkande, som nu har kommit tillbaka, och se, huruvida utskottet tagit någon vidare hänsyn till de väsentliga anmärkningar, som vi framfört mot förslaget. Utskottet har också gjort en del ändringar i vissa punkter, men dessa ändringar förtaga ju icke på ringaste sätt karaktären utaf det förslag, som är framlagdt i propositionen; det är ju endast mindre ändringar, ungefär i likhet med hvad fallet var i fråga om aftalslagförslaget. Om nu utskottet anser, att det har vunnits något egentligt med den ändring, som gjorts i andra paragrafen och att någon större frihet

gifvits de föreningar, som med hänsyn till arten af sin verksamhet vilja eller måste syssla med viss ekonomisk verksamhet, kan jag dock för min del icke finna, att i det stycket någon särdeles stor frihet gifvits dessa föreningar. Ty naturligtvis måste föreningarna i det fall, att de äro tvifvelsamma om, huruvida lydelsen af andra paragrafen skall vara tillämplig på dem eller ej, rådfråga myndigheterna på orten, Konungens befallningshafvande eller magistraterna, och de skola troligtvis tolka lagen så, att när andra paragrafen säger att: »Ideell förening må icke för främjande af medlemmarnas ekonomiska intressen idka handel eller annan ekonomisk verksamhet», så är därmed i lagen utskrifvet, att lagen afser, att ideella föreningar icke skola syssla med dylikt. Därmed är ett väsentligt ingrepp gjordt i den frihet, som ideella föreningar nu ha, såsom religiösa- och nykterhetsföreningar, politiska föreningar, fackföreningar m. fl. De få nu icke t. ex. och, framför allt, bokförlagsverksamhet, men om detta lagförslag antages, skulle man nog komma att tolka lagen så, att främjandet af föreningarnas ekonomiska intressen blefve liktydigt med främjandet af medlemmarnas ekonomiska intressen, och att den verksamheten förde med sig föreningens registrering. Jag anser sålunda, att i det stycket har icke någon ändring till det bättre skett i den kungl. propositionen, utan paragrafens innebåll kvarstår i alla fall så godt som oförändradt. Det finnes alltså här en hämsko för de föreningar, som i sin verksamhet vilja fortsätta med exempelvis spridande af litteratur för sin organisations framåttförande.

Hvad som dock är det viktigaste beträffande detta lagförslag är, att lagutskottet lämnar § 4 orörd; det skulle alltså i tillämpningen blifva ett registreringstvång, eller såsom vi säga i vår motion, att om detta lagförslag antages, drifvas föreningarne att registrera sig, ty utau registrering kan en förenings styrelse dömas skadeståndsskyldig; men *föreningen* vinner ej rättskapacitet utan registrering, den kan ej göra *sin* rätt gällande. Det går icke att här tala om, att denna registrering blir frivillig, så att de, som icke vilja veta af någon sådan, kunna slippa den. I hela detta lagförslags natur ligger, att föreningar, som icke vilja i sina allmänna förhållanden stå utanför den rättskapacitet, som de nu ha, drifvas till registrering, och i och med det samma måste de underordna sig lagens alla bestämmelser rörande deras inre organisationsförhållanden.

I § 11 andra stycket kvarstår fortfarande den möjlighet, som lagen gifver och som mindre goda medlemmar tvifvelsutan icke skola underlåta att begagna sig utaf, nämligen att när deras organisationer fordra ett extra krafttillskott från medlemmarnas sida för framförande af sina intressen, d. v. s. medlemmarnas intressen, så finna de medlemmar, som vilja undandraga sig detta, ett stöd uti lagen. Den ändring, som utskottet gjort i första stycket därutinnan, att tiden för fasta afgifters utkräfande är utsträckt till löpande året, borttager icke det betydelsefulla i våra anmärkningar, utan de kvarstå i alla fall beträffande 11 § andra stycket.

Den ändring i § 6, som utskottet säger skulle vara så betydelsefull och som består däri, att registrering skulle kunna ske i en enklare form och att enbart ordföranden skulle kunna stå för densamma, oak-

Lag om
ideella
föreningar.
(Forts.)

tadt de öfriga styrelsemedlemmarna växlade, anser jag ändå icke vara så betydande, ty uti föreningslifvet är det väl i alla fall så, att ordföranden icke gärna vill stå ensam för en viss handling, utan han vill ha sina styrelsekamrater med sig, och i realiteten kan man icke säga, att det skulle så ofantligt mycket ingripa på lätthandterligheten i föreningslifvet, ty registreringen stode i alla fall kvar och därmed skyldighet att till Konungens befallningshafvande eller magistraterna anmäla den eller de, som svara för föreningen.

Vidare kvarstår i § 12, att föreningarne icke skulle ha den rätt, som de hittills haft, att fritt disponera öfver sina tillgångar, utau det skulle här bli möjligheter till de öfverklaganden och de trakasserier, som vi pekat på skulle kunna inträffa för den händelse, att några medlemmar kände sig icke vilja gå samma väg som majoriteten. Om majoriteten t. ex. på ett sammanträde beslutade en utgift för ett visst ändamål, så ägde en missnöjd minoritet att med stöd af lagen öfverklaga beslutet och söka leda i bevis, att detta beslut vore stridande mot föreningens verksamhet och att det för den skull borde upphävas. Det är således en realanmärkning, som här kvarstår, nämligen att den rätt, som föreningarna haft att fritt disponera sina tillgångar och besluta öfver deras användande efter som de själva funne för godt, nu skulle kringskäras. Det skulle bli ett intrång på deras inre föreningslif.

Vidare kvarstår i § 34 den uti föreningslifvet så ingripande bestämmelsen om kvalificerad majoritet vid vissa föreningsbeslut och bestämmelsen i § 37, nämligen att det lägges i myndigheternas händer rätt att, när de anse förening vara af »lagstridig eller uppenbart osedlig» natur, upplösa densamma. Detta blir en kautschukbestämelse, ty det blefve i många fall beroende på rådande förhållanden, på de politiska konjunkturena och på uppfattningen hos myndigheterna, huruvida man vid vissa tillfällen skulle tillåta vissa organisationer fortsätta med sin verksamhet. Denna paragraf låter utskottet stå kvar i samma form, som Kungl. Maj:t föreslagit, och detta är äfven en anmärkning, som förut riktats mot förslaget.

Det är vidare ett vidtgående tillägg i lagen, som utskottet gjort beträffande förhållandet mellan öfver- och underorganisationer och hur registrering af föreningarna i så fall skulle gå till. Där hade ju det kungl. förslaget icke alls observerat eller tagit hänsyn till den saken, och jag kan icke förstå annat, än detta är ett bevis för, att frågan icke blifvit tillräckligt utredd. Det är ett bevis för, hur tankarna omsider mogna och koncentrera sig och hur så småningom ytterligare klarhet vinnes. Så är t. ex. förhållandet med den motion, som framkommit från nykterhetshåll och som klart och tydligt påpekat denna sak. Jag kan sålunda icke säga, att det är någon egentlig brist, att den synpunkten icke framförts så ofantligt starkt i utlåtandena från en del centralorganisationer, såsom herr justitieministern här velat göra gällande. Såsom denna lagstiftningshistoria har utvecklat sig på den sista tiden, det forcerade tempo, i hvilket den framdrifvits, och den begränsade tiden för afgifvandet af korporationernas utlåtanden — hvilket jag äfven tillät mig starkt påpeka vid remissen af förslaget — bör man kunna förstå, att det kan vara möjligt att hos

dem, som haft att afgifva yttranden häröfver, åtskilliga förhållanden kunnat framstå starkare efter en tids ytterligare undersökning, om denna tid varit dem tillräckligt gifven. Att icke nu sådan anmärkning framkommit från fackföreningshåll, skall väl icke kunna läggas oss till last. Näja, det har ju ej heller skett. Vi ha ju förklarar, att vi icke ha det allra ringaste behof af denna lagstiftning, vare sig för centralorganisationen eller för de olika afdelningarna såsom medlemmar uti centralorganisationen. Men i alla fall har nu utskottet kommit med ett ganska vidlyftigt förslag uti § 60, som enligt utskottets förmenande skulle fullständigt lösa och reglera den frågan. Jag måste säga, att här finns det ingen möjlighet för en fackföreningsrepresentant eller hvilken annan fackföreningsmedlem att kunna på rak arm säga, hur detta förslag skulle verka på våra organisationer, huru hela detta system skulle verka, som utskottsmajoriteten så flinkt byggt upp och där den trott sig finna Columbi ägg i detta stycke och löst denna fråga angående förhållandet mellan öfver- och underorganisation contra registreringen. Det är för mig åtminstone omöjligt att säga, huru detta skulle verka på våra organisationer, innan vi tillräckligt satt oss in i och fullt bedömt hela denna ganska vidtöfattande paragraf. Det kan väl icke begäras, att man från det att utlåtandet är kommit från utskottet och till dess frågan skall afgöras här i kammaren — och däri måste väl utskottsmajoriteten gifva en vördsam opponent rätt — skall kunna sätta sig in i en så vidtöfattande läggning af hela denna § 60, som här skett, att man skall kunna svara på, att den nu är tillfyllestgörande och att i och med detta är *den* saken klarlagd, och att man nu kan gå på efter denna linje. Något sådant svar kan man absolut icke gifva från fackföreningshåll, det måste jag säga, och på grund däraf kan jag ej uttala något godkännande af lagutskottets nya § 60, utan måste afstyra densamma.

Vidare gaf herr justitieministern sig in på frågan om det oerhördt starkt framträdande behovet af denna lagstiftning, och jag fäste mig särskildt vid, att han då icke betonade så mycket, att det var föreningarnes yttre ställning, deras förhållande till rättskapaciteten och till ansvarigheten för ingångna förbindelser, till skyldigheten att svara och rättigheten att kära o. s. v., utan det var mest deras inre förhållanden, som för honom i det fallet framstodo starkast; det var, enligt hvad jag tyckte mig finna han sade, det nuvarande laglöshetstillståndet med afseende på deras inre lif och den omständigheten, att styrelserna och deras personliga vänner voro de, som bestämde i föreningarna, som han fäste sig vid. Jag vet verkligen icke, hvar herr justitieministern fått denna sin vetskap ifrån, och hvilka föreningsars inre lif han noggrannare följt, när han gör denna sin framtällning och kommit till den uppfattning, att det går till på detta föga trefliga sätt inom föreningarna. Jag måste säga, att hvad fackföreningarna vidkommer, går det icke till på detta sätt, där är icke något sådant laglöshetstillstånd inom dessa föreningar med afseende på deras inre lif. Huruvida styrelserna och deras personliga vänner ensamma sköta föreningar inom andra organisationsområden kan jag icke svara på, men hvad fackföreningarna beträffar ha deras med-

Lag om
ideella
föreningar.
(Forts.)

lemmar nog en mycket sträng uppsikt öfver sina styrelser och styrelserna äro underkastade kontroll af majoriteten på mötena, som bestämmer föreningarnas beslut och handlingar. Att besluten icke fattas af styrelsens vänner tror jag mig kunna försäkra.

Hvad slutligen beträffar fackföreningars rätt att antaga de stadgar, som de skola lefva efter, ha de i det stora hela taget icke någon sådan ensamrätt; de ha sådan rätt med afseende å sina lokalstadgar, men i öfrigt är denna rätt öfverlemnad till centralorganisationen, som utöfvar den på sina kongresser, dit föreningarne ju ha rätt att sända ombud. Förslagen skickas först alltid ut till granskning och debattering flera månader i förväg inom de enskilda föreningarna, som sålunda få bilda sig en uppfattning om förslagen, och efter denna uppfattning väljas sedan ombuden, som på kongressen skola besluta i saken. Jag tror ej detta kan kallas kottierpolitik. Jag bestrider bestämdt, att något sådant skulle förekomma inom våra organisationer, som herr justitieministern här uttalade och anförde såsom ett bevis för det starkt talande behovet af denna lagstiftnings snabba tillkomst, nämligen de rent af bedröfliga förhållandena i föreningarnas inre lif.

Fackföreningarna ha icke något behof af denna lagstiftning. De kunna t. ex. icke komma ifrån den saken, om de få en stämning på grund af något ingånget aftal med tredje man, utan de få då svara inför domstol. De vägras icke lagfart å sina fastigheter, om de kunna skaffa sig sådana, hvilket dock, gudi klagadt, blott är i så godt som ingen utsträckning. I de fall fackföreningarna komma i beröring med rättsvisans organ, kunna de icke undandraga sig ställningen som rättsobjekt, så att för den sakens vidkommande är sannerligen icke någon lagstiftning behöflig, och när den icke heller är behöflig med hänsyn till föreningarnas inre lif vågar jag vidhålla den mening, som vid flertaldiga tillfällen framförts, senast i vår motion, att denna lagstiftning icke alls är af behovet påkallad. Herr justitieministern tar alldeles felaktigt sikte på frågan, då han tyckt sig finna, att något sådant skulle förekomma i föreningarnas inre lif, som att kottierpolitik där skulle vara så starkt framträdande. En förening, där något sådant förekommer, dödar ju sig själf, ty när medlemmarna finna, att det tillgår på det sättet, draga de sig ifrån föreningen, och ingen förnuftig vän af sin förenings kraftiga framåtskridande låter göra sig skyldig till något sådant, utan där bandskas man naturligtvis på ett helt annat sätt med föreningens angelägenheter. Så förhåller det sig med den saken.

Om det är så, att det föreligger ett starkt kräfvande arbete inom justitiedepartementet beträffande andra stora viktiga frågor — och herr justitieministern ville liksom låta framskynta här, att om nu förslaget faller igen, kan man icke så noga veta, när justitiedepartementet får tid att ta dessa frågor under förnyad behandling — så skulle jag ödmjukligen vilja säga: Låt då de andra stora viktiga frågorna, som tarfva sin snara lösning gå före; denna fråga kan mycket väl ligga till sig. Jag tror icke, att herr justitieministern behöfver göra sig några stora samvetsbetänkligheter, för att detta arbete icke vidare forceras så förfärligt snabbt — vi å vår sida ta

det åtminstone med en gruffig ro, det ber jag att få försäkra. När herr justitieministern har så stora svårigheter att öfvervinna exempelvis nykterhetsorganisationernas betänkligheter gentemot denna lagstiftning, dels sådan den nu föreligger, dels denna lagstiftning öfver hufvud taget, då förstår man ju, att innan man kommer så långt, att man öfvervunnit fackorganisationernas betänkligheter härvidlag, måste, såvidt jag kan förstå, en mycket lång tid åtgå, ty dessa fackorganisationers betänkligheter äro alldeles ofantligt stora.

Till sist ber jag att få säga några ord gentemot den uppfattning, som den högt ärade representanten på Jämtlandsbänken här framförde, den uppfattningen nämligen, att staten skulle mer och mer få rätt att tränga sig in på föreningslivets område och skapa lagar för förhållandena där, att staten vill veta, hvad det är för slags subjekt, som stiger upp på det allmänna samhällslivets område. Ja, om nu staten skall ha den rätten, måste man väl i första hand konstatera, huruvida dessa nya subjekt, som stiga upp vid sidan om de individuella subjekt, för hvilka staten förut har reglerat, om dessa nya kollektiva subjekt, så att säga, ha framträdt på något sådant sätt, att staten behöfver taga hand om och utstaka linjerna för dem. Det är icke bestridt, det vågar jag säga ännu en gång, att denna fria föreningsverksamhet har ute i landet skapat fram krafter af en alldeles oöfverskådlig betydelse. Hvad har exempelvis icke nykterhetsorganisationernas fria föreningsverksamhet åstadkommit för folkets lyftning från rusdrycksbruket! Om staten bade på förhand lagt sig i denna föreningsverksamhet och stakat upp 70, 80 paragrafer och sagt till dessa nykterhetsorganisationer: efter dessa paragrafer skola ni handla och vandla; när ni få en styrelse skall den anmäla sig för Konungens befallningshafvande o. s. v. — om allt sådant stakas ut, som både ligger i detta förslag och som själfallet ligger uti hvarje förslag, som kommer att gifva sig ut för att reglera föreningslivet här i landet, är det då sagdt, att *detta* föreningslif kunnat och kommer att kunna löpa så raskt och obehindradt och kunnat visa så goda verkningar som det hittills gjort? Och om jag tar fackföreningsområdet, så tror jag, att ingen skall med fog kunna bestrida den stora betydelse, som fackföreningsverksamheten haft här i landet. Men om här dylika linjer skulle stakas ut och det skulle heta: om ni skola fortsätta att bedrifva denna verksamhet skola ni anpassa eder efter dessa linjer och krypa in i alla dessa vinklar och vrår, som staten stakat ut för eder! — huru skulle det då komma att gå? Och på detta sätt skulle man lagstifta, oaktadt man icke på förhand har kunnat konstatera, att dessa föreningars uppträdande och verksamhet i deras yttre och inre lif är af den beskaffenhet, att det tränger till en lagstiftning på det området. Det må förlätas mig, att då förstår jag icke hvarför denna fråga skall vara så ofantligt trängande och hvarför staten skall lägga sig ombord med denna uppgift. Därtill kommer, att ifall staten i större utsträckning tränger in på detta område, kommer man väl in på en väg, som hittills är så godt som okänd här i landet, nämligen den vägen, att de medborgare, som icke vilja underordna sig detta statens reglerande af deras föreningslif, skapa sig ett annat slags föreningslif, som väl kanske icke på längden

Lag om
ideella
föreningar.
(Forts.)

blir af för staten något hugnesammare slag i det att de nämligen skapa sig hemliga organisationer, då de tycka att staten icke har med den saken att göra, utan att den vilja de sköta själfva. Allt detta tror jag, att man undviker, om man icke låter staten lägga sig ombord med lagstiftningsarbete af detta slag.

Herr talman! Af hvad jag nu tillåtit mig anföra framgår oförtydligt, att den mening, som jag hade i denna fråga såväl i fjol som när föreliggande förslag remitterades till lagutskottet, den meningen har jag fortfarande, och jag tillåter mig än en gång beteckna den såsom den mening som hyses af arbetarne här i landet, främst de, som tillhöra våra fackorganisationer. Det är såväl på egna som äfven på deras vägnar, som jag nu tillåter mig här yrka afslag å § 1 i lagutskottets nu föreliggande förslag.

I detta anförande instämde herrar *Borg, Winberg, Lindqvist, Branting, Persson* i Stockholm, *Tengdahl, Kropp, Carlsson* i Malmberget, *Berg* i Munkfors, *Leksell* och *Hasselqvist*.

Herr Olsson i Broberg: Herr talman! Såsom framgår af detta betänkande, har jag icke varit med om den slutliga behandlingen inom utskottet af föreliggande förslag, men då jag i hufvudsak varit med om den preliminära behandlingen däraf inom utskottet och då jag tror mig veta, att vid det definitiva beslutet icke någon ändring i hufvudsak blifvit gjord i de beslut, som fattats vid den förberedande behandlingen, kan jag säga, att jag i hufvudsak varit med om och bidragit till det slut, hvartill utskottet här kommit.

Jag har så till vida ställt mig skiljaktig från de ärade reservanterna från denna kammare, att jag äfven inför kammaren vill visa, att jag har en ärlig öfvertygelse och en ärlig vilja att drifva förslaget igenom. Jag har ställt mig tillmötesgående i fråga om hvad som varit möjligt att inom utskottet föra igenom med hänsyn till de önskemål, som framkommit i motionsväg.

Nu är det ju i alla fall så, att det liksom kännes i luften, att detta förslag kommer att falla. För min del vill jag säga, att jag icke alls sörjer däröfver, ty jag har icke några intressen i denna del, men jag har kanske just därför kunnat så mycket mera såsom alldeles opartisk ställa mig på utskottets sida, och jag har äfven försökt, så långt det varit mig möjligt, att genom tillmötesgående avsluta mig till det, som man kunde ha hopp om, att få gå igenom. Men, som sagdt, man ser nu, att detta icke kommer att leda till något resultat.

Då jag emellertid varit med om att i hufvudsak bidra till hvad utskottet här föreslagit, ber jag att få yrka bifall till den föredragna paragrafen.

Med herr Olsson i Broberg förenade sig herr *Petersson* i Dänningelanda.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman, mina herrar! Beträffande skälen för afslag å den kungl. propositionen skulle jag

kunna i det stora hela instämma med herr Widén i det anförande, som han här nyss höll. Dock vill jag därtill lägga ytterligare ett skäl, och det är, att denna riksdag ju är den sista i perioden och att den Andra kammare, som kommer att infinna sig efter nästa nyval är till stor del rekryterad af de folklager, som allra kännbarast skulle beröras af en lag om ideella föreningar. När man tager hänsyn till att de, som bäst få känna, huru denna sko klämmer, icke haft tillfälle att med erforderlig kraft säga sin mening i frågan, synes det mig, att i denna omständighet ligger ett skäl för, att det kan vara lämpligt att ännu något låta anstå med ifrågavarande lagstiftning.

*Lag om
ideella
föreningar.
(Forts.)*

Hvad lagförslagets förberedande behandling beträffar, vill jag för min del gifva herr justitieministern rätt i, att det otvifvelaktigt är att beklaga, att när förslaget var utställt till yttrande af vederbörande föreningar, nykterhetsföreningarna, ej från början gjorde gällande de invändningar, som sedan här i Riksdagen framstälts mot förslaget. Man hade onekligen kunnat vänta, att dessa principiella inkast, som i och för sig torde utgöra ett fullt tillräckligt hinder för oss att nu antaga förslaget, hade kommit fram på ett tidigare stadium af ärendets behandling.

Under den diskussion, som här i dag förekommit, har äfven uttalats den meningen, att en lag angående ideella föreningar vore öfverhufvud taget öfverflödig. I anledning däraf ber jag att få yttra ett par ord. Det skulle kanske gentemot den meningen vara tillräckligt att erinra om tre saker, nämligen för det första att Riksdagen år 1899 enhälligt skref och begärde att få en lagstiftning om ideella föreningar, för det andra att detta beslut fattades på initiativ af ledande män inom nykterhets- och andra organisationer, och för det tredje att Riksdagen i fjol likaledes uttalade sig för en dylik lagstiftning, därvid beslutet i Andra kammaren fattades med ganska stor majoritet 141 röster mot 56.

Emellertid kan det ju vara skäl att äfven taga hänsyn till en del andra förhållanden. Sålunda kan det ju vara af intresse att göra sig reda för, huruvida inom andra stater förekommer lagstiftning i detta afseende. Jag vill då i största korthet nämna, att lagstiftning angående villkoren för ideella föreningars rättskapacitet förekommer i följande europeiska stater: i Tyskland sedan 1896, i Schweiz sedan 1881, i Frankrike sedan 1901, i Spanien enligt lagar af 1887 och 1889, i Belgien enligt grundlagen af 1831 och fackföreningslagen af år 1898, i Holland sedan 1855, i England enligt ett flertal lagar, särskildt angående fackföreningar och understödsföreningar. Däremot förekommer icke någon dylik lagstiftning i Danmark och Norge. Vidare förekommer lagstiftning i syfte att reglera ideella föreningars inre rättsförhållanden i följande stater: beträffande alla slag af föreningar i Tyskland, Frankrike, Spanien och Holland och beträffande särskildt fackföreningar i Belgien och England.

Man har särskildt sökt gifva skäl för den meningen, att en sådan lagstiftning hos oss vore obehöflig, och det torde därför vara på sin plats att upptaga till granskning hvad som i det afseendet fram-

Lag om
ideella
föreningar.
(Forts.)

förts dels muntligen i denna diskussion och dels i herr Lindhagens reservation till det föreliggande utskottsbetänkandet.

Sälunda har man sagt, att det skäl, som förmådde 1899 års riksdag att begära en lagstiftning angående ideella föreningar, nämligen att det vore nödvändigt att få veta grunderna, efter hvilka en sådan förenings rättskapacitet skall bestämmas, icke föreligger nu, enär det vore genom praxis fastslaget, att de ideella föreningarna tillerkännas rättskapacitet, endast de antagit stadgar af viss fullständighet. På grund häraf, säger man, behöfs nu icke någon lagstiftning på detta område. Den invändningen är redan åtskilliga gånger förut bemött därmed, att rättspraxis i ett sådant fall är ett alltför bräckligt stöd för att man skall kunna lita därpå. Ty det kan hända, att praxis ändrar sig, och då finnes ingen garanti för att de ideella föreningarna åtnjuta rättskapacitet. För öfrigt torde det vara skäl att komma ihåg, att när 1899 års riksdag skref i detta ämne, åberopade man icke endast det nu nämnda skälet, utan också önskvärdheten af att få reda och säkerhet beträffande de ideella föreningarnas inre förhållanden. Och Riksdagen uttalade härvid som sin erfarenhet, att det visat sig vid flere tillfällen vara svårt att få visshet om under hvilka förhållanden ett rättsgiltigt beslut inom en förening skulle anses föreligga. Detta skäl för lagstiftning på ifrågavarande område kvarstår fortfarande med oförminskad styrka. När nu herr Lindhagen säger, att det icke yppat sig något behof af en lagstiftning i detta hänseende från föreningarnas egen sida, torde man gentemot detta vittnesbörd åberopa dels herrar Nilson och Byström härutinnan meddela för de religiösa föreningarnas vidkommande och dels hvad herrar Kvarnzelius och Eklund hafva att säga om önskvärdheten häraf för nykterhetsföreningarnas vidkommande. Herrar Kvarnzelius och Eklund anföra sålunda bland annat: »Önskvärdheten af att de s. k. ideella föreningarnas rättsställning genom särskild lagstiftning säkerställes torde icke kunna motsägas», och de instämma uti justitieministerns yttrande, att full säkerhet för föreningarna att erhålla obestridlig rättskapacitet endast vinnes genom behörig registrering i enlighet med för dessa föreningar antagen lag.

Vidare säger man nu, att det i alla fall är oriktigt att på dessa ideella föreningar öfverflytta en del bestämmelser, som äro afsedda för aktiebolagen, hvilka ha ett helt annat syfte och arbeta under helt andra former. I detta afseende skulle jag vilja gifva anmärkarne rätt: det är både onödigt och olämpligt att alltför mycket sträfva efter att få aktiebolagens bestämmelser transporterade på detta område. De bestämmelser, som behöfvas på detta område, böra, såsom förut här är framhållet, vara mycket enklare och mycket mindre ingående än de bestämmelser, som gälla för aktiebolag. Det förefaller mig också som ett väsentligt steg i denna riktning tagits redan genom den kungl. propositionen och som om ett steg till tagits genom utskottets förslag. För min del är jag benägen att tro, att man i detta afseende med god vilja kan komma ännu åtskilligt längre, utan att lagen därför behöfver bli ineffektiv.

Vidare har man, när man velat bestrida behöfvet af en lagstiftning för de ideella föreningarna, förklarar, att den här åberopade

hänsynen till tredjeman är alldeles öfverfödig. Tredjeman får se upp, med hvilka han inlåter sig, så att för hans skull behöfver icke lagstiftas, heter det. Hvilken är då »tredjeman?» Jo, det är köpmän, handverkare, arbetare och andra personer. Det kan hända ganska många, att de komma i affärsförhållanden till ideella föreningar, och då lider intet tvifvel, att de kunna gå miste om sin rätt, om icke lagen sett till, att dessa formationer, dessa föreningar verkligen äro sådana, att man kan få ut ur deras egendom hvad man har rätt att få. Och jag kan från min egen erfarenhet påvisa fall, då det uppstått mycket stora svårigheter för tredjeman som i god tro inlåtit sig i affärsförbindelse med en ideell förening utan rättskapacitet. Det har under senare tid rätt ofta lagstiftats till förmån för personer, som icke ha förstånd att själfva, när det gäller, tillvarataga sina egna intressen, och det förefaller mig, att här föreligger åter behof af ett dylikt stats ingripande.

Jag öfvergår härefter till frågan om minoritetens rätt. Man har också bestridt, att här skulle föreligga ett behof att skydda denna rätt. Det är någonting, som man skall tänka på, när man lagstiftar angående aktiebolag, säges det men det behöfver icke ske i fråga om ideella föreningar. Jag undrar likväl, om icke det är att taga denna sak alltför lätt. Jag är fullt öfvertygad om, att det inom åtskilliga ideella föreningar ej sällan faktiskt förekommit missbruk af majoritetens makt gentemot minoriteten. Att *möjlighet* för ett sådant missbruk föreligger, synes mig uppenbart. Hur lätt kan det icke hända, att en person går in i en förening och utan att närmare granska de stadgar, han förbinder sig att följa, underkastar sig bestämmelser, hvilka kunna innebålla ganska besvärliga inskränkingar i hans handlingsfrihet. Det kan hända, att han förbinder sig att kvarstå en viss tid i föreningen. Det kan hända, att utträdet ur föreningen på ett eller annat sätt är i hög grad försvaradt för honom, hvarigenom han kan drabbas af stora äfven ekonomiska olägenheter. En sådan sak tillhör det enligt min tanke lagstiftningen att såvidt möjligt förekomma. På de sista årtiondena har ju lagstiftningen alltmer och mer gifvit sig in på marker, som förut ansetts vara den enskildes fridlysta område. Man har gjort det därför att man funnit det vara ett statsintresse att skydda den ena eller andra gruppen af medborgare emot missförhållanden af det ena eller andra slaget. Här är nu icke fråga om att inskrida på ett privat område, ty föreningslifvet torde snarare kunna betraktas såsom en del af det offentliga lifvet. Så mycket viktigare är det, att staten här ser upp, att icke de stater i staten, som genom dessa föreningar bildas, verka efter andra grunder än de, som staten erkänner såsom rättsregler. Det är utan tvifvel sant, att föreningarna fylla en stor uppgift i samhället, och att de göra mycken nytta, och att det är önskvärdt, att de fortfarande kunna utöfva sin nyttiga verksamhet. Men det är icke mindre sant, att äfven beträffande föreningarna lagen bör se till, att de följa de grundsatser, staten anser riktiga och nyttiga. Äfven på detta område gäller nog den gamla regeln: »land skall med lag byggas».

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen, beträffande paragraf 1.

*Lag om
ideella
föreningar.*
(Forts.)

Lag om
ideella
föreningar.
(Forts.)

Herr Sandquist: Herr talman, mina herrar! Jag har icke begärt ordet för att inlåta mig på diskussion öfver det föreliggande utskottsutlåtandet, ty den ombesörjes af personer som ha satt sig in i frågan mer än jag gjort; men jag begärde ordet med anledning af ett uttalande, som herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet i sitt anförande gjort i dag, det uttalandet nämligen, som han fann sig föranlåten göra beträffande frälseräntefrågan. *Frälse-skatte-äntefrågan* är en fråga, som länge väntat på sin lösning. Den har blifvit sent omsider af Riksdagens båda kamrar behandlad och slutligen resulterat i en skrivelse till Kungl. Maj:t. Nu har herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet i dag haft godheten upplysa om, att denna fråga, som Riksdagen öfverlämnat till Kungl. Maj:t i syfte, att Kungl. Maj:t skulle framkomma med proposition, avancerat så långt, att den ligger i *lagrådet*, och så fort *lagrådet* bunnit slutbehandla den, skall densamma bli föremål för regeringens åtgörande, så fort sig göra låter. Jag har velat *taga fasta* på och *fastslå* detta välvilliga uttalande af herr justitieministern; och tillåter jag mig uttala den förmodan, att detsamma skall med tacksamhet mottagas af de landtmän landet rundt, som denna viktiga fråga gäller; jag vågar jämväl uttala den förhoppningen, att Kungl. Maj:t skall, sedan *lagrådet* slutbehandlat denna fråga, låta sig angeläget vara att, så fort ske kan, afgifva proposition till Riksdagen.

Jag har icke något yrkande att göra.

Herr Berggren: Herr talman, mina herrar! Herr justitieministern förmenade, att om inom lagtskottet funnits god vilja, skulle föreliggande lagförslag kunnat vinna dess godkännande. Hvarifrån han fått misstanken om den bristande goda viljan, vet jag icke, men för min del är jag, som torde noga känna förhållandet, öfvertygad om, att denna goda vilja var för handen — möjligen med undantag för ett par ledamöter. Men när man började granska lagförslaget och ingå i dess särskilda delar, befanns det i flera hänseenden otillfredsställande. En mängd ändringsförslag framkommo och vunno majoritet inom utskottet.

De ändringar; som nu föreligga i utskottets utlåtande, utgöra visst icke alla de, som framställdes inom utskottet och vunno dess majoritet. Det förhåller sig nämligen så, att sedan man röstat om afslag på eller bifall till förslaget, blef det majoriteten, som fick bestämma innehållet i utskottets utlåtande. När förslaget provisoriskt blifvit genomgånet, och den definitiva behandlingen däraf skulle börja, framställdes ånyo icke mindre än tre omfattande ändringsförslag. Förslaget, sådant det efter första behandlingen förelåg, företedde i och för sig, syntes det mig, ett verkligt kaos. Jag kunde icke göra mig ett säkert omdöme om, hvad det skulle bli af detsamma, huruvida det skulle bli en tillfredsställande lag eller icke. Kommo så därtill de nämnda tre ändringsförslagen, som gjorde saken ännu mera invecklad. Jag måste därför vid voteringen om förslagets antagande eller förkastande ställa mig på deras sida, som röstade emot förslaget. Jag kunde nämligen icke förmå mig till att rösta för ett förslag, om hvilket jag icke i någon mån visste, hurudant det skulle bli.

Föröfrigt vill jag, medan jag har ordet, uttala den uppfattningen, att en lag på ifrågavarande område bör komma till stånd, men den bör vara, såsom från flera håll framhållits, enkel och lättfattlig och så afpassad, att den icke verkar som en tvångströja på föreningsväsendet. Det har visserligen från arbetarehåll här framhållits, att man icke önskade något lagförslag; man har där icke något behof däraf, men jag har också hört från andra föreningshåll, särskildt från frireligiöst, att ett lagförslag för de religiösa föreningarna, skulle vara till verkligt gagn. En lag af ifrågavarande slag skulle utan tvifvel vara till nytta. Den skulle åstadkomma säkerhet utåt och ordning inåt.

Jag ansluter mig, herr talman, till den reservation, som af vice ordföranden i lagutskottet med flera afgifvits.

Herr Lundgren i Varberg! Herr talman, mina herrar! Jag skall endast be att med anledning af ett uttalande, som jag fått från Hallands Handtverks- och Industriidkaredistrikt, få nämna följande.

Vid Hallands Handtverksdistrikts sammanträde i Halmstad den 25 sistlidne mars behandlades följande fråga: Kan den påtänkta lagstiftningen om ideella föreningar komma att verka menligt på våra handtverksföreningar? Vid den därpå vidtagna öfverläggningen gjordes det uttalandet, att en sådan lag som den nu föreslagna skulle komma att medföra mycket små fördelar för landets handtverksföreningar men ganska stora olägenheter, synnerligast genom omskrifning af stadgar och inregistrering, och detta skulle äfven komma att blifva förenadt med afsevärda kostnader, hvarför mötet uttalade sitt ogillande af lagförslaget i fråga i dess nuvarande form.

Då jag för egen del anser, att förevarande lagförslag skulle, om det blefve antaget, äfven för andra föreningar, såsom nykterhetsföreningar, religiösa föreningar m. fl., utgöra hinder i deras verksamhet utan att medföra afsevärdt gagn, tillåter jag mig yrka afslag på § 1.

Härmed var öfverläggningen afslutad. I öfverensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena framställde herr talmannen propositioner först på godkännande af förevarande paragraf och vidare på afslag å utskottets förslag till nämnda paragraf; och fann herr talman den förra propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren godkänner 1 § i lagutskottets förevarande förslag till lag om ideella föreningar, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets förslag till nämnda paragraf.

*Lag om
ideella
föreningar.*
(Forts.)

Lag om
ideella
föreningar.
(Forts.)

Voteringen utvisade 78 ja mot 121 nej, hvadan utskottets förslag till förevarande paragraf af kammaren afslagits.

Efter föredragning af 2 § yttrade.

Herr Widén: Herr talman! På grund af det beslut, som kammaren fattat i 1 § och i enlighet med det yrkande, som jag tillät mig att göra vid nämnda paragraf, skall jag be att få hemställa, att kammaren ville afslå den föreliggande paragrafen och likaså de följande paraferna i lagen om ideella föreningar.

Vidare anfördes ej. Efter af herr talmannen framställda propositioner i ämnet afslög kammaren utskottets förslag till denna paragraf.

3 §.

Utskottets förslag afslogs.

Häruppå yttrade.

Herr Widén: Herr talman! Jag tillåter mig föreslå, att vi få behandla återstoden af denna lag i ett sammanhang, och ber att få yrka afslag på återstående paragrafer.

Sedan kammaren bifallit hvad herr Widén sålunda föreslagit i afseende å samtidig föredragning af återstående delar af lagförslaget, framställde herr talmannen propositioner på dels godkännande af utskottets förslag i berörda delar och dels afslag därå; och fattade kammaren beslut i enlighet med den sistnämnda propositionen.

Utskottets hemställan i punkten 1:o förklarades vara besvarad genom kammarens beslut i fråga om lagförslaget.

Efter föredragning af *utskottets hemställan i punkten 2:o* begärdes ordet af

Herr Widén, som anförde: I enlighet hvad jag anförde vid behandlingen af 1 § i lagförslaget, skall jag tillåta mig att vid denna punkt yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till moment 2 i den af mig med flera afgifna reservationen, i hvilken vi anhållit, att Riksdagen mätte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande af nytt förslag till lag om ideella föreningar med beaktande af de af oss angifna synpunkter.

Härefter yttrade

Herr Söderberg i Stockholm: Herr talman, i anslutning till den motivering jag förut anført, skall jag endast be att i korthet få yrka afslag på det af herr Widén framställda förslaget och bifall till moment 2 i den af herr Lindhagen vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Byström: Herr talman! I händelse det förslag, som nu af landshöfding Widén framstälts, vinner kammarens bifall och frågan sålunda går till Kungl. Maj:t, skulle jag vilja uttala den önskan, att då en blifvande lagstiftning kommer att utarbetas, man må taga sådan hänsyn till föreningslifvet, att man skiljer på den olika arten af föreningar så långt detta är görligt. Nu hänföres under den gemensamma rubriken »ideella föreningar» å ena sidan sådana föreningar som t. ex. de frikyrkliga församlingarna, hvilka skulle komma att inrangeras under lagstiftningen, och nykterhetsföreningar och å andra sidan sådana, som äro rena fackföreningar. Dessa förstnämnda föreningar äro ju af sådan beskaffenhet, att de söka samla alla sorters människor, unga och gamla, män och kvinnor, arbetare och arbetsgivare i sina organisationer, där de sedan söka predika frid och försoning mellan människa och människa, för att icke säga mellan Gud och människor. Andra föreningar däremot, såsom en del af dem, hvilka vi nyss omhandlade i § 1, och som gå under benämningen »föreningar som afse att främja yrkesangelägenheter», till hvilka höra fackföreningar och sådana föreningar, som äfven utgöra led i den nutida klasskampen, den där väl torde vara nödvändig under nuvarande förhållanden, synas mig till sin idé vara ganska skilda från de förra föreningarnas syften. Följden häraf är den, att en lag, som väl kan lämpa sig för dessa senare föreningar, säkerligen icke passar för det förstnämnda.

Jag har velat framhålla denna synpunkt nu, liksom jag gjorde det i fjol, då denna fråga var före, och jag hoppas, att saken måtte på det sätt, som kan vara möjligt, vinnas beaktande. Bäst vore, att det blefve en särskild lag för religiösa och fromma organisationer och med dem jämförliga föreningar och en annan lag för fackföreningar och med dem likställda sällskap. Med uttalande af dessa synpunkter har jag att instämma med herr Widén som yrkar bifall till hans med fleres reservation.

Herr *Carlson* i Herrljunga instämde häruti.

Efter härmed slutad öfverläggning gaf herr talmannen propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, 2:o) afslag å berörda hemställan och bifall till det yrkande, som innefattades i punkten 2:o) af den utaf herr Widén m. fl. vid utskottets ifrågavarande lagförslag afgifna reservationen och 3:o) afslag å utskottets hemställan och bifall till det förslag, som framstälts i punkten 2:o) af herr Lindhagens vid samma lagförslag fogade reservation; och ansåg herr talmannen den under 2:o) upptagna propositionen hafva flertalets röster för sig. Votering begärdes emellertid af herr Branting, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition antagits det under 3:o) omförmälda yrkandet, en så lydande voteringsproposition blef uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å lagutskottets hemställan i förevarande punkt af utskottets utlåtande nr 46, bifaller det yrkande, som innefattas i punkten 2:o) af den utaf herr Widén m. fl.

*Lag om
ideella
föreningar.*
(Forts.)

Lag om ideella föreningar. (Forts.) vid utskottets förslag till lag om ideella föreningar afgifna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit det förslag, som framställt i punkten 2:o af herr Lindhagens vid samma lagförslag fogade reservation.

Voteringen utföll med 99 ja mot 98 nej; och hade kammaren alltså med afslag å utskottets hemställan bifallit det förslag, som innefattades i punkten 2:o) af herr Widéns m. fl. reservation.

Förslaget till lag om ekonomiska föreningar.

Lag om ekonomiska föreningar.

I sammanhang med förslaget till lag om ekonomiska föreningar hade utskottet till behandling förehaft följande i anledning därpå väckta motioner, nämligen, inom Första kammaren, nr 84 af greffe *A. Hamilton* och nr 88 af herr *K. J. Ekman*, samt inom Andra kammaren, nr 299 af herrar *Mörtsell* och *Meurling* ätvensom nr 301 af herr *Christiernson m. fl.*

Utskottet hemställde, att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition i förevarande del samt herrar greffe Hamiltons och Christiernsons omförmälda motioner, måtte för sin del antaga ett vid utlåtandet fogadt förslag till lag om ekonomiska föreningar.

1 §.

Godkändes.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle 2 § erhålla följande lydelse:

Ekonomisk förening, som idkar handel eller annan verksamhet, hvarmed följer skyldighet att föra handelsböcker, må allenast mot kontant betalning försälja till andra än medlemmar i föreningen. Hvad sålunda stadgats äge dock ej tillämpning i fråga om förening, hvars försäljning till andra än medlemmar i föreningen omfattar hufvudsakligen alster af medlemmarnas eller föreningens verksamhet.

Grefve *Hamilton* hade uti sin motion, nr 84, föreslagit, att paragrafen skulle lyda sålunda:

Ekonomisk förening — — — — lika med Kungl. Maj:ts förslag — — — — — föreningens verksamhet, och ej heller i fråga om förening, som har till ändamål att inköpa och försälja varor, afsedda för landtbrukets behof.

Enligt herr *Christiernsons* m. fl. i motionen nr 301 framlagda förslag skulle paragrafen erhålla följande affattning:

Lag om ekonomiska föreningar.

(Forts.)

Ekonomisk förening, — lika med Kungl. Maj:ts förslag — — föreningens verksamhet *eller har till uppgift att i parti tillhandahålla andra föreningar varor.*

Utskottet hemställde, att paragrafen skulle affattas i enlighet med grefve Hamiltons förberörda förslag.

Beträffande denna paragraf hade reservationer afgifvits:

af herrar *Håkanson, L. Petersson, Gezelius, Trana* och *von Baumgarten*, som yrkat, att paragrafen skulle bibehållas vid dess lydelse enligt Kungl. Maj:ts förslag;

af herr *Bergendahl*;

samt af herrar *Widén, Lindhagen, Pettersson* i Södertälje, *Jansson* i Edsbäcken, *Berggren* och *Ersson*, hvilka ansett, att jämväl herr *Christiernsons* motion i afseende å förevarande paragraf bort af utskottet tillstyrkas, samt på grund häraf hemställt, att paragrafen skulle erhålla följande lydelse:

Ekonomisk förening — — — lika med Kungl. Maj:ts förslag — — — — föreningens verksamhet *eller tillhandahållande i parti af varor åt andra föreningar, och ej heller i fråga om förening, som har till ändamål att inköpa och försälja varor, afsedda för landtbrukets behof.*

Efter föredragning af paragrafen begärdes ordet af

Herr *Widén*, som anförde: Herr talman, mina herrar! Såsom herrarna finna, ha bland andra jag jämte ett par kamrater afgifvit en reservation vid 2 §. Redan utskottet har, såsom synes, i denna paragraf föreslagit en ändring, afseende någon utsträckning af den rätt att sälja på kredit, som är för vissa föreningar medgifven. Utskottet har nämligen med bifall till den framställning, som gjorts i motion af grefve *Hamilton* i Första kammaren, utsträckt berörda rätt till att gälla äfven landtmannaföreningar.

Men fråga har äfven väckts att samma frihet borde medgifvas äfven sådan kooperativ förening, som tillhandahåller varor i parti åt de kooperativa föreningarna, den sammanslutning alltså, som benämnes kooperativa förbundet, eller andra liknande sammanslutningar, där sådana finnas eller uppstå. I detta syfte ha vi reseranter här föreslagit ett tillägg. Kungl. Maj:ts förslag innehöll, att hvad som stadgas förut i paragrafen icke skall gälla »i fråga om förening, hvars försäljning till andra än medlemmar i föreningen omfattar hufvudsakligen alster af medlemmarnas eller föreningens verksamhet». Härtill ha

Lag om ekonomiska föreningar.

(Forts.)

nu reservanterna velat lägga: »eller tillhandahållande i parti af varor åt andra föreningar».

Nu vet jag verkligen icke, huruvida det föreligger något större behof att tillgodose denna angelägenhet. Efter hvad jag hört skulle det icke för närvarande förefinnas något mera kännbart sådant behof, emedan saken till äfventyrs kommer att arrangeras så, att de föreningar, hvilka kooperativa förbundet tillhandahåller varor, ingå i det samma säsom underföreningar, då någon inskränkning i rätten att till dem sälja på kredit icke existerar. I sådant fall skulle alltså icke åtminstone för det kooperativa förbundets vidkommande det ifrågasatta undantaget vara erforderligt. Emellertid kan jag icke heller inse, att det är någon risk förenad med att bifalla det yrkande, som af oss framställts och som i allt fall bör befrämja Kooperationen, hvilken det synes vara samhällsgagneligt att understödja. Jag skall därför be att få yrka bifall till den af mig jämte åtskilliga andra ledamöter af Andra kammaren vid denna paragraf afgifna reservationen.

Vidare yttrade:

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Petersson: Herr talman, mina herrar! I den enquête, som föranstaltades förra hösten för att få fram de önskemål, som förefunnos med afseende på denna lagstiftning, framkom äfven det förslag, som nu upptagits af reservanterna, nämligen att föreningar, som sälja varor i parti till andra föreningar, skulle få tillåtelse att sälja på kredit. Det önskemålet ansågo vi oss icke kunna tillmötesgå, och skälet härtill är angifvet i statsrådsprotokollet. Det är hänsynen till den kreditgivande föreningens borgenärer, som ingalunda komma i bättre läge, om föreningen säljer till andra föreningar än om den säljer till enskilda.

I herr Christiernsons motion, hvilken återgifves på sidan 93 i utskottets betänkande, uttalas, att det skulle vara obilligt att för ekonomiska föreningar, som ha till ändamål att uteslutande — kursiveradt — försälja i parti, stadga förbud för kredithandel med andra än föreningsmedlemmar. Lagutskottet har biträdt den principiella uppfattning, som i detta afseende uttalats i propositionen, och har tillagt det skälet, att det praktiskt taget antagligen icke behöfves ett sådant förbud, emedan de föreningar, som köpa af en dylik i parti försäljande förening, vanligen äro medlemmar i en större organisation. Det var ock detta, som, enligt hvad den föregående talaren antydde, skulle göra det af reservanterna föreslagna undantaget mindre behöfligt. Därför stannade också utskottet vid det beslutet att icke tillmötesgå herr Christiernsons motion.

Det ha emellertid reservanterna velat göra, men då ha de gjort det på ett sätt, som går vida utöfver hvad motionären afsedt. Om jag läser det förslag till denna paragraf, som reservanterna framlagt, så innehåller det i denna del följande: »Hvad sälunda stadgas äge dock ej tillämpning i fråga om förening, hvars försäljning till andra än medlemmar i föreningen omfattar hufvudsakligen afsättning af alster af medlemmarnas eller föreningens verksamhet eller tillhandahållande i parti af varor åt andra föreningar». Såsom detta stad-

gande är skrifvet, lär det icke kunna läsas på annat sätt än att i bisatsen ordet »hufvudsakligen» hör jämväl till orden »tillbandahållande i parti af varor åt andra föreningar». Alltså, sådana föreningar skulle få sälja på kredit, som hufvudsakligen afsätta alster af medlemmarnas eller föreningens verksamhet, och likaledes sådana föreningar, som hufvudsakligen tillhandahålla varor i parti åt andra föreningar. Det strider, såsom jag förut nämnde, mot motionen, som icke hade annat yrkande än att från förbudet mot försäljning på kredit skulle undantagas föreningar, som uteslutande försälde i parti till andra föreningar. Det af reservanterna föreslagna stadgandet skulle medföra den, såvidt jag förstår, ganska betänkliga påföljden, att en förening, som hufvudsakligen säljer i parti, skulle bli berättigad att därbredvid sälja till enskilda på kredit så mycket den ville. Det står emellertid i rak strid mot den princip, som är fastslagen i första delen af paragrafen.

Med anledning af hvad jag sålunda tagit mig friheten anmärka, vill jag hemställa till kammaren, om det dock icke vore klokast att i denna punkt följa utskottets förslag.

Herr Widén: Med anledning af hvad herr justitieministern nyss anfört, ber jag att få upplysa om, att mot motionärens formulering gjordes den anmärkning inom lagutskottet, att den af honom föreslagna formuleringen skulle lämna alltför stor frihet att sälja på kredit, i det att det hette »förening som har till *uppgift* att i parti tillhandahålla andra föreningar varor». Man framställde häremot den erinran, att det visserligen vore godt och väl, att föreningen hade den angifna *uppgiften*, men det vore ingenting som garanterade, att föreningen handlade i öfverstämmelse därmed. Blott föreningen erhållit registrering med angifvande af en sådan uppgift, kunde den sedan sälja på kredit till hvem som helst och hur mycket som helst. Det var anledningen till, att man formulerade om bestämmelsen så, att föreningens rörelse skulle hufvudsakligen *omfatta* tillhandahållande i parti af varor åt andra föreningar. Och man ansåg, att ordet »hufvudsakligen» borde äfven få vara med här, därför att det skulle kunna tänkas, att det undantagsvis kom i fråga äfven med afseende på förening af detta slag liksom beträffande landtmannaföreningar, om hvilka talas i det följande stycket, att den behöfde realisera något öfverskott, som man eljest icke kunde bli af med, genom försäljning på vanligt sätt. Nu tror jag, att stadgandet, på grund af den ställning kooperativa förbundet, som nyss nämnts, sannolikt kommer att intaga, om det ej redan gör det, icke har så särdeles stor betydelse. Därest motionärerna eller de öfriga reservanterna icke hålla på förslaget, skall därtör icke heller jag göra det.

Herr Christiernson: Herr talman! Då den förste reservanten, herr Widén, ställt sig tveksam, huruvida han skulle vidhålla det i reservationen framställda yrkandet om ändring af förevarande paragraf, och då jag är motionär i ämnet, kommer jag att yrka bifall till reservationen. Det är sant, att den ifrågavarande bestämmelsen för närvarande icke synes spela så stor roll, därför att gross-

Lag om
ekonomiska
föreningar.
(Forts.)

handeln inom kooperationen håller på att omläggas, så att den kommer att omfatta endast föreningar, som äro medlemmar af förbundet. Men det är endast en tillfällighetsåtgärd, och ingen lär väl kunna fordra, om man ser saken ur allmänt merkantil synpunkt, att man skall i fråga om kreditförhållandena för den kooperativa grosshandeln gå längre i skärpning, än hvad man på något annat område fordrar. Jag har i motionen påpekat, att till och med sockertrusten, som är den allra strängaste och kan vara hur sträng som helst, särskildt så länge den åtnjuter statsmakternas bevågenhet, icke afskaffat krediten, och då är det för mycket begärdt, att denna förening i sin grosshandel i den mån densamma omfattar föreningar, som icke tillhöra förbundet, icke skulle ha rättighet att bevilja kredit. Detta är anledningen till att jag väckt min motion, och ingenting har inträffat, som gifvit mig anledning att frångå densamma. Då jag ser, att så många medlemmar inom lagutskottet från denna kammare anslutit sig till motionen och framlagt ett förslag till ändring af paragrafens formulering, så är det naturligt, att jag tillåter mig yrka bifall till reservationen. Jag vill ytterligare påpeka, att man från utskottets sida föreslagit en ändring, hvarigenom detta förbud att sälja på kredit skulle för visst slag af föreningar (landtmännens kooperation) upphöra, och jag tror, att när man i någon mån tummat på detta, har man ingen anledning att upprätthålla denna stränga bestämmelse, när det gäller den kooperativa grosshandeln. Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till den af herr Widén m. fl. afgifna reservationen.

Herr Olsson i Broberg: Herr talman! Jag kommer att yrka bifall till utskottets förslag. Det förehåller sig så, att utskottet ansett, att den kooperativa engroshandeln är förenad med större risk än den kooperativa minuthandeln, emedan den rör sig med större belopp. Därför har utskottet ansett, att man icke bör göra något undantag för dess del i fråga om bestämmelsen angående kontant försäljning. Man har ansett, att det just för sådana affärer bör finnas ett sundt ekonomiskt underlag, och för att man skall ha en garanti för att den vederbörliga säkerheten finnes, har utskottet gifvit bestämmelsen den formulering, som här föreligger, och ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Christierson: Då den senaste talaren påstod, att de kooperativa föreningarna ha dåligt ekonomiskt underlag, ber jag att få påpeka, att det, för att en kooperativ förening skall kunna bildas, fordras åtminstone *något* underlag, medan däremot en privat person kan sätta upp en handelsaffär *utan* något som helst ekonomiskt underlag.

Herr Olsson i Broberg: Herr talman! Jag vill blott erinra om, att då det gäller en enskild person, så är hela hans existens, hela hans förtroende beroende af, huruvida han startar en affär, på hvilken han stupar. Så är det icke med en förening. Medlemmarna ha sina andelar, och deras förtroende blir icke rubbadt, därför att föreningen icke fullgör sina förbindelser. Medlemmarnas an-

svarighet sträcker sig icke längre än till andelarna. Det är sålunda skillnad i detta fall mellan en kooperativ förening och en enskild person.

Lag om ekonomiska föreningar.
(Forts.)

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman! Jag ber att få erinra herr Olsson i Broberg, att han med sin åsikt icke borde gå med på det tillägg till paragraf 2, enligt hvilket försäljning på kredit till utomstående får ske i fråga om förening, som har till ändamål att inköpa och försälja varor, afsedda för landtbrukets behof. En sådan förening har icke heller de enskilda personernas kreditunderlag att tillgå, utan den står i det afseendet i samma ställning som en konsumtionsförening.

Herr Olsson i Broberg: I allmänhet är det rätt stor skillnad i ekonomiskt afseende mellan medlemmarna i de försäljningsföreningar, som äro afsedda för landtbrukets behof, och medlemmarna i konsumtionsföreningar. De förra ha bättre ekonomiskt underlag än de senare, om man ser saken generellt. Jag vill därmed icke säga, att alla kooperativa föreningar ha det illa ställt med hänsyn till ekonomien, men jag vet, att det förekommer i ganska stor utsträckning, och det vet för öfrigt litet hvar, och det är *regeln*, som man har att taga hänsyn till, och gör man det, kan man försvara hvad utskottet här föreslagit.

Öfverläggningen förklarades härmed vara afslutad. Herr talmannen framställde i enlighet med de därunder gjorda yrkandena propositioner dels på godkännande af utskottets förslag till lydelse af denna paragraf, dels på godkännande af det förslag till lydelse af paragrafen, som innefattades i herr Widéns m. fl. vid paragrafen afgifna reservation; och fann herr talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den sistnämnda propositionen. Votering begärdes dock, till följd hvaraf, sedan herr vice talmannen emellertid öfvertagit ledningen af förhandlingarna, nu uppsattes, justerades och anslags denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller det förslag till lydelse af 2 § i förevarande förslag till lag om ekonomiska föreningar, som innefattas i herr Widéns m. fl. vid paragrafen afgifna reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit lagutskottets förslag till lydelse af nämnda paragraf.

Omröstningen utvisade 120 ja mot 79 nej, vid hvilken utgång

Lag om ekonomiska föreningar.

kammaren alltså bifallit det förslag till lydelse af paragrafen, som innefattades uti herr Widéns m. fl. reservation.

(Forts.)

För 3 § hade utskottet i likhet med Kungl. Maj:t föreslagit följande lydelse:

Registrerad ekonomisk förening äger förvärfva rättigheter och iklåda sig skyldigheter samt inför domstol och annan myndighet söka, kära och svara.

För föreningens förbindelser häfte allenast dess tillgångar, förfallna men ej guldna insatser och andra afgifter inräknade; dock stånde medlemmarna öppet att därjämte, på sätt i denna lag sägs, åtaga sig till visst belopp begränsad personlig ansvarighet för föreningens förbindelser.

Reservation häremot hade afgifvits af herrar *Widén, Lindhagen, Pettersson* i Södertälje, *Jansson* i Edsbäcken, *Berggren* och *Ersson*, hvilka hemställt, att paragrafen måtte erhålla denna affattning:

För ekonomisk förenings förbindelser häfte allenast dess tillgångar, förfallna men ej guldna insatser och andra afgifter inräknade; dock stånde medlemmarna öppet att därjämte, på sätt i denna lag sägs, åtaga sig till visst belopp begränsad personlig ansvarighet för föreningens förbindelser.

Sedan paragrafen föredragits, yttrade

Herr Widén: Tredje och fjärde paragraferna innehålla stadganden om ekonomiska föreningars rättskapacitet. I det hänseendet har Kungl. Maj:t i sitt förslag, som godkänts af utskottet, föreslagit en afvikelse från den regel, som hittills varit gällande. Det gäller nämligen nu i afseende å ekonomiska föreningar, att de, innan de registreras, icke ha någon som helst rättskapacitet utan få sådan först genom registreringen. Med denna bestämmelse har det icke försports någon som helst missbelätenhet, och anledningen till att Kungl. Maj:t föreslagit denna förändring synes vara endast den, att man velat härutinnan åstadkomma likhet med lagen om ideella föreningar, där denna bestämmelse blifvit föreslagen, sålunda allenast nödig hänsyn till det sammanhang, som borde råda mellan de båda lagarna.

När lagen om ideella föreningar af kammaren nu blifvit afslagen, synes det mig liksom öfriga reservanter saknas skäl att bibehålla den nyhet, som ifrågavarande bestämmelse innebär, och att man därför borde återgå till det gamla, det som för öfrigt gäller i fråga om de ekonomiska sammanslutningar, som kallas aktiebolag. I enlighet med denna uppfattning ha i reservationen 3 och 4 §§ affattats i väsentlig öfverensstämmelse med hvad som stadgas i aktiebolagslagen.

I anledning af det nu anförda ber jag att få yrka afslag å 3 § i utskottets förslag och bifall till den af mig m. fl. afgifna reservationen.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Petersson: Herr talman, mina herrar! Jag förstår ju mycket väl, att när den ideella

föreningslagen fallit, så kan man känna sig benägen att, såsom reservernerna här göra, för de ekonomiska föreningarna bibehålla den gamla principen i afseende å föreningars rättskapacitet. Det finnes emellertid åtskilliga skäl, som tala för att man nu öfverge till den nya princip, som innehålles i Kungl. Maj:ts förslag och som lagutskottet har förordat.

Det är egentligen tre skäl, som tala härför. Det första skälet är hänsynen till sjukkassorna, för hvilka Riksdagen i fjol antog en lag. Äfven dessa äro ju ekonomiska föreningar, och för dem är rättskapaciteten reglerad på sätt som föreslagits af Kungl. Maj:t och godkänts af utskottet. Jag kan i det fallet hänvisa till § 105 i nya sjukkasselagen.

Vidare synes mig, att äfven om ideella föreningslagen nu fallit, borde dock hänsynen till den ideella föreningslag, som en gång kanske kommer till stånd, utgöra ett skäl att redan nu slå in på en ny bog i afseende å föreningars rättskapacitet. Ty det lär väl icke vara tal om att icke, hvad ideella föreningar beträffar, en princip sådan som den hittills tillämpade är betydligt mycket mera brutal och hård än den af Kungl. Maj:t föreslagna. Om man tänker sig, att en ideell föreningslag kommer till stånd, så lär den otvifvelaktigt komma att byggas på samma grund som sjukkasselagen, och då synes det mig vara en ganska stor fördel att äfven för ekonomiska föreningar ha fastslagit en annan anordning i afseende å deras rättskapacitet, än den, som gäller för de verkligt stora sammanslutningar, som heta aktiebolag o. s. v.

Det tredje skälet är det, att med den bestämmelse, som reservernerna föreslagit, komma otvifvelaktigt att uppstå ganska stora praktiska svårigheter med hänsyn till öfvergångsförhållandena. Saken är den, att vi hafva nu åtskilliga ekonomiska föreningar, som icke kunna registreras enligt hittills gällande lag, men som komma att registreras enligt den nya lagen, föreningar, som i allt fall måste tillerkännas rättskapacitet på grund af den praxis, som man här talat om förut. Om en sådan förening af någon anledning icke vill registrera sig, så kan den visserligen ej vidare förvärfva rättigheter och ikläda sig skyldigheter, men rättigheter och skyldigheter, som blifvit ingångna före den nya lagens tillkomst, skola bedömas efter äldre lag. Således äga i fråga om denna förening alla rättigheter, kontrakt, förbindelser, som den ingått före den nya lagens trädande i kraft, sin giltighet. I afseende å dem äger föreningen rätt att tala och svara, men rättigheter, som den förvärfvat sig efter lagens trädande i kraft, äro utan vidare värdelösa. D. v. s. har en sådan förening exempelvis hyrt ut någon lokal, som tillhör den, ja, då får den göra gällande det gamla hyreskontraktet, så länge det gäller, men då det är slut, så är det också slut med föreningens rätt att ånyo hyra ut på sådant sätt, att föreningen därigenom förvärfvar en verklig rättighet. Jag föreställer mig, att det skulle för en sådan förening vara vida fördelaktigare, om Kungl. Maj:ts förslag antoges, som säger: ni kan förvärfva rättigheter, äfven om ni icke äro registrerade, ehuru ni få icke den rättskapacitet, som innebär befogenhet att uppträda inför domstol.

Lag om
ekonomiska
föreningar.

Jag vill därför hemställa till kammaren, om det icke vore skäl att bibehålla paragrafen, sådan den är i utskottets förslag.

(Forts.)

Efter det herr talmannen återkommit, anförde vidare

Herr Widén: De af herr justitieministern vidrörda tre skälen för bibehållandet af paragrafen, sådan den är af Kungl. Maj:t föreslagen, ha nog af reservanterna dryftats och tagits i betraktande. Jag kan dessutom upplysa, att jag rådgjort såväl något med byråchefen för lagärenden som — och det ganska grundligt — med en ledamot i lagrådet, som var närvarande vid den här lagens behandling, nämligen justitierådet Marks von Würtemberg; och det är ett af honom godkänt förslag vi reservanter här framställt.

Hvad nu herr statsrådets första erinran beträffar så gällde den, att i sjukkasselagen, som vi antogo i fjol, influtit från det då föreliggande förslaget till lag om ideella föreningar en bestämmelse, som är likadan som den Kungl. Maj:t här föreslagit i fråga om de ekonomiska föreningarna. Ja, detta är riktigt. Man tänkte då icke på den saken, annars hade man väl bort föreslå en ändring i den bestämmelsen. Detta skedde emellertid icke. Nu är det så, att lagen om sjukkassor gäller ett mycket begränsadt område, och alla sjukkassor komma naturligtvis att registreras. Detta gör att den ifrågasatt bestämmelsen kommer att i afseende på sjukkasseväsendet icke hafva den ringaste praktiska användning, föreställer jag mig. Det var den första anmärkningen.

Den andra var, att, om vi framdeles få den lag om ideella föreningar, som nu i skrifvelse begärts, borde det där inflyta en bestämmelse af den beskaffenhet, som Kungl. Maj:t här föreslagit, och då i så fall den ekonomiska föreningslagen borde bringas i öfverensstämmelse med den ideella föreningslagen, vore det så godt att göra det nu med detsamma. Ja, detta kunde låta sig sägas, om det vore klart, att den bestämmelse, Kungl. Maj:t föreslagit i afseende på de ideella föreningarna, vore tillfredsställande ens med afseende på dem. Jag vill i det stycket upplysa om, att meningarna därom inom lagrådet voro delade. Det gjordes där gällande äfven den meningen, att den icke vore lämplig. Och jag vill nämna, att inom lagutskottet blef det majoritet för en ändring af Kungl. Maj:ts förslag i fråga om de ideella föreningarna, liksom beträffande de ekonomiska, fastän när det sedermera blef klart för oss reservanter, att förslaget till lag om ideella föreningar borde helst afslås, detta ändringsförslag fick förfalla. Man ville icke då mot Första kammarens utskottsledamöter drifva på denna ändring, då man tänkte sig, att det icke skulle bli något af hela förslaget. Meningarna i denna sak torde alltså i allmänhet vara ganska delade; och min alldeles bestämda mening är den, att hvad Kungl. Maj:t föreslagit angående de ideella föreningarna, icke heller för dem är lämpligt. Jag för min del har således icke den ringaste anledning att från den synpunkten sedt godtaga detta Kungl. Maj:ts förslag i afseende å de ekonomiska föreningarna.

Det tredje skälet var det, att det skulle blifva besvärligt med afseende på öfvergångsbestämmelserna. Reservanterna ha också tänkt

på den saken och ha af den anledning framställt ett förslag till öfvergångsbestämmelser, som för öfrigt är alldeles likadant som det öfvergångsstadgande som fastställdes då den ekonomiska föreningslagen första gången antogs. Åtminstone är dess praktiska innebörd likadan. Jag kan icke inse, att det skulle blifvit värre med sådana öfvergångsbestämmelser till den ekonomiska föreningslagen nu än där en dylik lag antogs första gången. Det är uppenbart, att om det skulle möta svårigheter för en ännu icke registrerad förening att t. ex. prolongera ett kontrakt, så låter föreningen naturligtvis registrera sig, och då är den saken hjälpt. Jag för min del kan icke finna annat än att med hänsyn till den utgång, som förslaget till den ideella föreningslagen fått, föreligga här alla skäl att taga reservanternas förslag. Jag vill nämna, att den ledamot i lagrådet, som jag talade med, också hade den bestämda meningen, att Kungl. Maj:ts förslag ingalunda borde tillstyrkas.

Om vi i den ideella föreningslagen, när en sådan kommer, få den bestämmelsen antagen, som Kungl. Maj:t här föreslagit i båda lagarna, är det enkelt att i öfverensstämmelse därmed ändra lagen om ekonomiska föreningar. Men att *nu* på detta område införa en ny princip, synes mig icke riktigt. För mig förefaller ett sådant förfarande vara egendomligt. Om man skulle införa denna nya princip, finge vi i afseende på rättskapaciteten en stor och villsam blandning af föreningar; vi finge registrerade ekonomiska föreningar med fullständig både aktiv och passiv rättskapacitet, vi finge oregistrerade ekonomiska föreningar med passiv men icke aktiv rättskapacitet, och vi finge slutligen ideella föreningar med fullständig aktiv och passiv rättskapacitet, samt ideella föreningar, för hvilka det kanske ej blefve någon rättskapacitet af någotdera slaget.

Mig synes det, att äfven afgörande praktiska skäl alltså tala för, att, då den ideella föreningslagen afslagits — om den blifvit antagen kunde det hafva varit en annan sak, d. v. s. jag för min del hade nog velat hafva det ändå på detta sätt — det är gifvet bäst, att man återgår till det gamla och sålunda godkänner den formulering, som reservanterna gifvit 3 och 4 §§.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Petersson: Herr talman! Jag skall endast be att få göra en enda erinran. När den föregående ärade talaren så kraftigt åberopade sig på den auktoritet, som ligger i en ledamots af lagrådet uttalande, vill jag dock anhålla, att herrarna icke måtte förbise, att förslaget, sådant det är af Kungl. Maj:t affattadt, är tillstyrkt af de öfriga tre ledamöterna i lagrådet.

Herr Widén: Herr talman! Ja, det är ju riktigt, att, som herr justitieministern anmärkte, majoriteten i lagrådet uttalat sig för den anordning, som Kungl. Maj:t här föreslagit, men det var, när det förelåg förslag till lagar om både ideella och ekonomiska föreningar. Om de gjort på samma sätt, därest det bara förelegat förslag till lag om ekonomiska föreningar, det är kanske icke så godt att säga. Jag är af den meningen, att, om bara förslag till lag om ekonomiska

Lag om
ekonomiska
föreningar.
(Forts.)

föreningar förelegat, så hade ingen kommit på den idén att här stadga något annat än i aktiebolagslagen. På den ståndpunkten stod ju också aktiebolagskommittén såsom reservanterna påvisat.

Herr talman, jag nödgas vidhålla mitt yrkande.

Sedan öfverläggningen härmed afslutats, gaf herr talmannen propositioner först på godkännande af utskottets förslag till lydelse af denna paragraf och vidare på godkännande af det förslag till lydelse af paragrafen, som framstälts af herrar Widén m. fl. i den af dem afgifna reservationen; och fattade kammaren beslut i öfverensstämmelse med den sistnämnda propositionen.

Enligt utskottets med Kungl. Maj:ts öfverensstämmande förslag skulle 4 § lyda sålunda:

Ekonomisk förening, hvilken ej blifvit registrerad, kan ej förvärfva fast egendom, ej heller inför domstol eller annan myndighet göra fordran eller annan rättighet gällande; dock äge föreningen ut söka densamma tillerkänd ersättning för kostnader i mål, som mot föreningen anhängiggjorts.

Handla ledamöter af oregistrerad förenings styrelse eller medlemmar i föreningen eller andra å föreningens vägnar, svare de, som i åtgärden eller beslut därom deltagit, för uppkommande förbindelser såsom för annan sin gäld, en för alla och alla för en.

Herr *Widén m. fl.* hade uti sin sist omförmälda reservation föreslagit följande lydelse af paragrafen:

Innan ekonomisk förening blifvit registrerad, kan den ej förvärfva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter, ej heller inför domstol eller annan myndighet söka, kära eller svara.

Handla ledamöter af förenings styrelse eller medlemmar i föreningen eller andra å föreningens vägnar, innan den blifvit registrerad, svare de, som i åtgärden eller beslut därom deltagit, för uppkommande förbindelser såsom för annan sin gäld, en för alla och alla för en.

Paragrafen föredrogs, hvarefter

Herr Widén anförde: Herr talman! I öfverensstämmelse med hvad jag nyss yttrade vid 3 § och det beslut kammaren rörande den fattade är det nödvändigt att äfven ändra 4 §; och jag ber därför, herr talman, att i den delen få yrka afslag på utskottets förslag och bifall till min m. fl:s reservation.

Vidare yttrades ej. Efter af herr talmannen gifna propositioner i ämnet godkände kammaren den lydelse af paragrafen, som föreslagits af herr Widén m. fl. i deras reservation.

Öfverskriften till 1—4 §§; 5—17 §§ med tillhörande öfverskrifter.

Godkändes.

I fråga om 18 § hade Kungl. Maj:t föreslagit följande lydelse:

Ej må utdelning af ekonomisk förenings vinst göras i vidsträcktare mån, än att återstående tillgångarna, enligt föreningens behörigen granskade räkenskaper, öfverskjuta skulderna med minst det belopp, som motsvarar insatserna, i den mån de redan inbetalts eller äro till betalning förfallna, jämte reservfond. Varder vinstutdelning beslutad och verkställd i strid med hvad sålunda stadgats eller med bestämelse i föreningens stadgar, vare de, som uppburit sådan utdelning, skyldige att återbära densamma; och ansvare därjämte de, som deltagit i beslutet, en för alla och alla för en, för den brist, som vid återbäringen kan uppkomma.

Lag om ekonomiska föreningar.
(Forts.)

I motionen nr 301 hemställde herr *Christiernson m. fl.*, att orden »de, som deltagit i beslutet» skulle utgå.

Paragrafen var enligt utskottets förslag affattad i enlighet med hvad Kungl. Maj:t föreslagit.

Reservation häremot hade afgifvits af herr *Lindhagen*.

Efter föredragning af paragrafen lämnades ordet till

Herr *Christiernson*, som yttrade: Herr talman! Vid denna punkt har jag en motion, i hvilken jag yrkat en ändring. Som det nu är, d. v. s. såsom paragrafen är formulerad, så innebär det, att, om en förening beslutar en vinstutdelning, som är för stor, skola först och främst de, som uppburit en sådan vinstutdelning, återbära densamma. Men om det ändå skulle i följd däraf bli någon brist, så äro de, som varit med om detta beslut, ansvariga därför en för alla och alla för en.

Det är mot en sådan bestämmelse, som jag vändt mig i min motion, och jag vill då erinra därom, att det finnes ingenting, som föreskrifver, att från ett föreningssammanträde i protokollet skall intagas uppgift å de vid sammanträdet närvarande. Därigenom är det möjligt att utreda detta, och jag har tänkt mig, att det skulle kunna vara nog, om denna ansvarighet begränsades till de medlemmar, som uppburit denna utdelning. Därom finnes det anteckning i föreningens böcker. Att hafva en bestämmelse i lagen, som i praktiken icke kan följas, det tjänar ju icke något till. Äfven om paragrafen är en afskrift af en paragraf i aktiebolagslagen, så förbättrar det icke saken.

Jag har visserligen icke fått mer än en reservant för bifall till motionen, så att utsikterna äro icke stora för bifall till densamma, men jag tillåter mig ändå, herr talman, att yrka afslag på utskottets förslag till lydelse af 18 § och yrkar i stället, att paragrafen måtte antagas i den förändrade formulering, som den fått i den af mig väckta motionen.

Häruppå anförde

Lag om
ekonomiska
föreningar.
(Forts.)

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman! Denna bestämmelse står i öfverensstämmelse med den rättsuppfattning, som förut gäller i vår lagstiftning. Vi hafva nämligen förut en alldeles liknande bestämmelse i aktiebolagslagen. Och det vill synas, som om det icke skulle vara skäl att frångå den regeln beträffande de ekonomiska föreningarna, hvilka i detta fall torde vara att bedöma på samma sätt som aktiebolagen.

Herr Christiernson påpekade, att det skulle uppstå praktiska svårigheter genom detta stadgande, men de kunna ju afhjälpas därigenom, att man antecknar de ledamöter, som äro närvarande vid sammanträdet. Gör man det, då kan man hålla reda på, hvilka som äro för beslutet ansvariga. Jag yrkar därför, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Sedan herr talmannen framställt propositioner på dels godkännande af utskottets förslag till lydelse af paragrafen och dels godkännande af samma förslag med den ändring, som föreslagits uti herr Christiernsons m. fl. motion, blef utskottets förslag af kammaren godkänt.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle 19 § lyda sålunda:

Föreningens vinstmedel eller öfriga tillgångar må ej användas för ändamål, som uppenbarligen är för föreningens verksamhet främmande; föreningssammanträde dock obetaget att till allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål använda tillgång, som i förhållande till föreningens ställning är af ringa betydelse.

Uti förenämnda motion, nr 301, hade föreslagits följande förändrade affattning af denna paragraf:

Förenings vinstmedel — lika med Kungl. Maj:ts förslag — uppenbarligen står i strid med föreningens verksamhet; föreningssammanträde *därjämte* obetaget — lika med Kungl. Maj:ts förslag — betydelse.

Utskottet föreslog godkännande af Kungl. Maj:ts förslag.

I afgifven reservation hade emellertid herr *Lindhagen* förklarat sig anse, att herr Christiernsons motion bort på det sätt tillstyrkas, att ifrågavarande paragraf utginge ur förslaget.

Sedan paragrafen blifvit föredragen, yttrade

Herr Christiernson: Herr talman! Äfven vid denna paragraf har jag en motion, i hvilken jag yrkat, att det måtte gifvas föreningarna större rätt att röra sig med sina tillgångar än fallet är enligt lagförslaget.

Nu ber jag att få förutskicka den anmärkningen att denna föreningslag, som i det stora hela är bra, dock icke blifvit så bra, som den skulle kunna hafva blifvit, just därigenom att, när man uppgjorde densamma, kopierade man hufvudsakligen aktiebolagslagen. Jag vill

erinra om, att vid utarbetandet af denna lag har det icke varit sakkunniga tillkallade, åtminstone icke sakkunniga i den bemärkelsen att de haft någon nämnvärd erfarenhet på det ekonomiska föreningslivets område. Det är alltså hufvudsakligen ett juristverk, och det kan ju vara godt som sådant, men det hade icke skadat, om vid lagens ursprungliga uppgörande äfven praktiskt folk fått vara med.

Nu har det kommit in en del bestämmelser, hvilkas enda motivering är, att aktiebolagslagen innehåller sådana föreskrifter och att de därför måste finnas här också. Nu är det nödvändigt att i aktiebolagslagen minoritetens rätt blir skyddad, därför att en minoritet i ett aktiebolag kan icke undkomma majoriteten så att säga. Minoriteten kan visserligen sälja sina aktier, men det blir alltid möjligt, om icke lagen stadgar ett skydd för minoriteten, att en del af delägarna i ett aktiebolag tillskansar sig fördelar på minoritetens bekostnad. Men dylika missförhållanden kunna öfverhufvud *aldrig* existera inom dessa ekonomiska föreningar, därför att de äro byggda på *samverkan*. I det ögonblick t. ex., som en del af föreningsmedlemmarna, en större eller mindre majoritet, söker införa ett regemente, som beröfvar minoriteten de ekonomiska fördelar, som den väntat sig af föreningen, behöfva de, som anse sig vara tillbakasatta, endast vända föreningen ryggen. De ha ju rättighet att säga upp sina andelar och gå ut ur föreningen. Det har också funnits exempel på, att när en majoritet, jag vill icke säga skott sig på minoritetens bekostnad, ty det har icke varit möjligt, men icke tillgodosett minoritetens kraf, så har minoriteten brutit sig ut och bildat en ny förening, hvilket i de flesta fall icke ländt till någon olägenhet. Den grund och de motiv, som, då det gäller aktiebolagen, finnas för ett minoritetsskydd, *existera helt enkelt icke*, då det gäller ekonomiska föreningar.

Nu är det så, att delägarna i de ekonomiska föreningarna i allmänhet äro mindre bemedlade personer. De ha möjlighet att gå in som delägare i endast en förening. Om sedan denna förening utvecklar sig — om man öfverhufvud taget önskar en utveckling af denna verksamhet, som denna lag så att säga afser att reglera — och det uppstår behof af en ny förening, så kan den vanligen icke åstadkommas genom tillskott af nytt kapital af de därför närmast intresserade, utan utvecklingen går i den riktningen, att det blir dessa äldre föreningar som starta nya föreningar. Det sker ju oftast inom ramen af den gamla föreningen, men ibland är detta olämpligt och skulle icke lända till åsyftadt ekonomiskt resultat, därför att det kan vara så, att det icke bara är en förening, som är i behof af en ny organisation, utan det kan vara flera, och då sker det bäst, genom att dessa föreningar göra sammanskott till det nya företaget. Detta kan naturligtvis icke ske, om dessa icke äro solida företag. Men genom en bestämmelse sådan som i paragraf 19 blir något sådant fullständigt förhindradt, och jag betraktar denna kopiering af aktiebolagslagen icke blott såsom en kopiering utan i viss mån som en *fientlig handling* mot den ekonomiska föreningsrörelse, som skall utveckla sig i skyddet af denna lag.

Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till herr Lind-

Lag om ekonomiska föreningar.
(Forts.)

*Lag om
ekonomiska
föreningar.*
(Forts.)

hagens reservation, som innebär, att ifrågavarande paragraf utgår ur förslaget. Jag anser nämligen, att det är omöjligt att tillfredsställande formulera denna paragraf. Jag har själf försökt att ge en formulering, men jag tror icke att den är riktig. Hvilken formulering man än tager, kommer man fortfarande att bibehålla detta afsevärda hinder för de ekonomiska föreningarnas utveckling. Då jag anser, att sådana hinder icke böra finnas, att lagstiftningen helt enkelt icke har rätt att uppställa sådana hinder, utan i stället bör understödja och uppmuntra dessa föreningars verksamhet, så tillåter jag mig att yrka bifall till herr Lindhagens reservation, enligt hvilken paragrafen helt och hållet utgår ur lagen.

Herr Widén: Beträffande denna paragraf har ju den sista talaren rätt däri, att den är hämtad från aktiebolagslagen. Men jag tror i olikhet mot honom, att om sådana sakkunniga varit tillkallade vid föreningslagens författande, som han talade om, så hade de kommit till samma resultat, som utskottet gjort. Det synes mig icke kunna vara tu tal om, att när det gäller ekonomiska föreningar, som hafva till syfte att drifva ekonomisk verksamhet, och hvilka äro beroende af andras förtroende till föreningens ekonomiska skötsel, så är det för dem liksom för aktiebolag af vikt, att deras vinstmedel och öfriga tillgångar icke få användas för ändamål, som uppenbarligen äro för föreningens verksamhet främmande. Och det synes mig icke vara lämpligt att göra vidare medgifvande vid detta, än att föreningsstämman kan i vissa begränsade fall besluta annorlunda. Det är för mig alldeles klart, att äfven om en förening skulle finna det med sin fördel förenligt, att dess medel användas till för dess verksamhet främmande ändamål, så är det icke den föreningens ensak, utan det kan verka till att minska förtroendet till de ekonomiska föreningarne i allmänhet. Krediten är känslig för dylika saker, mina herrar; hvad en förening härutinnan gör kan lätt komma att ha betydelse för andra föreningar af samma art. Dessutom är det att märka, att stadgandet i fråga för föreningen utgör ett skydd gentemot styrelsen, att denna icke ikläder sig borgensförbindelser eller dylikt för ändamål, som äro främmande för föreningens verksamhet. Mig synes, att denna paragraf är till för att konsolidera de ekonomiska föreningarna och förtroendet till dem. Den har sitt stora berättigande här såväl som i aktiebolagslagen och kanske ännu mera här, ty beträffande aktiebolagen är det lättare att se till, hurn vederbörande handla med bolagets medel; det finnes där bättre tillgång på personer, som äro kapabla att se till detta, än hvad förhållandet är i de ekonomiska föreningarne.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Persson i Stockholm: Herr talman! Jag kan icke vara öfverens med den siste ärade talaren, hvad beträffar denna paragraf. Min tro är, att den kommer helt visst att hindra de ekonomiska föreningarnas verksamhet, så som den hittills utvecklats i icke ringa utsträckning. Den siste talaren trodde, att genom tillåtelse för dessa föreningar att göra vissa anslag förtroendet för dem skulle väsent-

ligen minskas. Den erfarenhet, jag har om de ekonomiska föreningarnas verksamhet i denna riktning, synes mig icke gifva stöd åt en sådan uppfattning. Dock må ju villigt medgifvas, att dessa anslag i allmänhet icke varit af den storleken att de kunnat skada föreningarna. Jag skall be att få nämna, att exempelvis konsumtionsföreningar, bostadsföreningar och andra genom denna paragrafs ordalydelse faktiskt skulle förhindras att till exempel anslå 10 eller 20 kronor till en medlem, som kommit i ekonomiskt trångmål genom sjukdom, en medlem, som gjort sig förtjänt om föreningens verksamhet och hjälp. Sådana anslag ha hittills praktiserats inom föreningarna. Vidare skulle dessa föreningar vara förhindrade att exempelvis taga andelar i en församlingslokal, ty man kan icke säga annat, än att denna församlingslokal är för föreningens ändamål främmande, och icke heller kan man säga, att den är ett allmännyttigt ändamål. Vidare skulle ju föreningarna vara förhindrade att anslå medel till föreläsningsverksamhet, biblioteksändamål med mera, hvilket förekommer just på det område, där dessa ekonomiska föreningar verka.

Jag medgifver villigt, att det kan finnas betänkligheter mot att lämna alla slussar öppna. Någon garanti bör naturligtvis finnas, för att icke föreningens styrelse ikläder sig förbindelser, som kunna skada föreningen. Men sådana starka garantier, som denna paragraf innehåller, synas mig icke blott obehöfliga utan därtill störande för föreningens nyttiga verksamhet.

Med anledning af hvad jag här i korthet yttrat och med vetskap om, att herr Lindhagens reservation väl knappast har någon utsikt att bifallas, skall jag föreslå och vädja till kammarens ledamöter att bifalla följande förslag till lydelse af paragraf 19:

»Föreningens vinstmedel eller öfriga tillgångar må ej användas för ändamål, som uppenbarligen är för föreningens verksamhet främmande» — dessa två rader äro oförändradt desamma som i utskottets förslag. Därefter: »föreningssammanträde dock obetaget att äfven för sådant ändamål använda tillgång, som i förhållande till föreningens ställning är af ringa betydighet.»

Skillnaden mellan detta förslag och utskottets är, att jag ntryckt orden »allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål». Detta har jag gjort, därför att alla anslag till de ändamål, som jag tillåtit mig omnämna, knappast kunna komma under denna rubrik, men dock äro för föreningens verksamhet till mycket stor nytta. Men å andra sidan har man genom denna formulering fått en garanti mot att icke styrelsen skall misshus hålla med föreningens medel, liksom man ock fått garanti emot, att ett föreningssammanträde kan göra dylika anslag annat än då de i förhållande till föreningens ställning äro af ringa betydighet.

Herr Pettersson i Södertälje: En del af de exempel, som den föregående talaren anförde, tror jag knappast äro ägnade att visa, hvad han ville bevisa. Det förefaller mig, som om de skulle komma under bestämmelsen att till »allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål må användas tillgång, som i förhållande till föreningens ställning är af ringa betydighet». Det förefaller mig således, som om

Lag om
ekonomiska
föreningar.
(Forts.)

ett och annat af hans exempel skulle falla under sådana utgifter, som äro tillåtna för föreningarna. I alla fall vill jag icke neka till, att åtskilligt kan tala för en ändring i den riktning, som både motionären och herr Persson yrkat, om man också måste med utskottet erkänna, att vissa olägenheter därmed kunde vara förenade. För min del skall jag i detta fall be att få hänvisa till ett tillägg, som jag i en reservation gjort till § 45. Nämnda § 45 innehåller rätt för medlem att öfverklaga alla beslut öfverhufvud taget. Jag har föreslagit, att till denna paragraf skall göras följande tillägg: »Klander-talan, grundad därpå att beslut å föreningssammanträde strider mot bestämmelserna i § 19, må ej anställas, med mindre de, som föra talan, utgöra minst en tiondedel af samtliga föreningsmedlemmarna.» Genom ett sådant tillägg skulle man ha garantier för, att klander icke obehörigen anställs på grund af att föreningen kan anses ha öfverskridit sin befogenhet i detta hänseende. Jag föreställer mig, att detta tillägg till § 45 skall vara tillräckligt för att tillgodose de önskemål, som här framställts.

Herr Christiernson: Då det sagts af en talare, att denna paragraf bidrager till att konsolidera föreningarna, vill jag säga, att med den erfarenhet jag har på detta område, har jag icke kunnat leta ut, att denna paragraf skulle bidra hertill. Skulle man öfverhufvud på lagstiftningens väg försöka åstadkomma en konsolidering af föreningarna, skulle det ske genom införandet af något slags begränsning af den utdelning, som företages i föreningarna. På annat sätt kunna icke föreningarna konsolideras. Och då man tror, att bibehållandet af denna paragraf skulle så att säga öka förtroendet, krediten, vill jag säga, att dessa föreningar ha mötts af en skarp agitation af en fientlig agitation, en agitation, som i de flesta fall arbetat med ovärdiga vapen, och detta, kanske delvis äfven den uppfattningen, att dessa föreningar representera ett fattigmansintresse, har gjort, att kreditgifvande i den bemärkelsen, att föreningen skulle få kredit, utöfver hvad deras tillgångar representera, är något i allmänhet okänt i dessa ekonomiska föreningars tillvaro. Tvärtom är det i fråga om kredit mycket dåligt ställt. Man måste så att säga med kontanter genast betala, hvad man skall ha, och jag vill erinra om till exempel den strid, som pågår emellan sockertrusten och kooperativa förbundet. Den visar, att man, äfven om det finnes betalningsmöjlighet och stor betalningsmöjlighet, så att ingenting däruti kan brista, ändock visar stor oginhet, och jag tror icke, att bibehållandet vare sig af denna eller af liknande paragrafer skulle i någon mån gifva det förtroende man påstått. Men om dessa föreningar verkligen skola kunna utveckla sig, är det nödvändigt, att de få denna rörelsefrihet, och mitt skäl, som jag framfört här, nämligen att minoriteten i en dylik förening *icke* behöfver detta skydd, har icke blifvit emotsagdt. Då finner jag också naturligt, att man bör göra ändring, och att denna ändring bäst sker genom att paragrafen helt och hållet utgår. Jag tror icke för min del, att man genom den ändring, som herr Persson i Stockholm föreslagit, kommer stort längre, och det är just det, som jag ber att få understryka, att, om denna rörelse skall utveckla sig, måste den ha

en viss frihet, och när denna frihet icke kan sägas skada medlemmarna, och då det icke heller kan talas om, att den på något sätt skulle vara farlig för tredje man, vidhåller jag mitt yrkande i enlighet med herr Lindhagens reservation.

Lag om ekonomiska föreningar.
(Forts.)

Herr Widén: Jag kan icke finna annat, än att det resonemang, som först af de talare, som här föreslagit en ändring i paragrafen eller ett borttagande af densamma, visar, att de just vilja, att dessa föreningar skola sättas i tillfälle att verka för andra ändamål än dem, för hvilka de äro afsedda att verka. Enligt sin uppgift skola de vara ekonomiska föreningar, d. v. s. de skola genom ekonomisk verksamhet befördra medlemmarnas ekonomiska intressen. Detta är för lagstiftningen på detta område naturligtvis det viktigaste att taga hänsyn till, det måste hvar och en förstå. Att man då måste söka ställa deras verksamhet på sådana fötter, att de erhålla förtroende såväl hos medlemmarna som hos allmänheten, måste vara högst angeläget; och i det hänseendet synes det mig obestriddigt, att paragrafen är på sin plats. Jag tror också, att den lämnar fullt tillräcklig rörelsefrihet i fråga om anslag till sådana biändamål, som till äfventyrs kunna vara lämpliga att tillgodose. Jag tror icke, att af de exempel, som herr Persson i Stockholm framhöll, det finnes många, som skulle föranleda ett ingripande efter denna paragraf. Hvad han drog fram var allenast småsaker. Men man kan tänka sig, att en gång i tiden kan det falla en sådan förening eller dess styrelse in att använda äfven betydande summor för främmande ändamål. Detta är icke otänkbart; och jag tror, att det då snart blefve slut med det förtroende, som dylika ekonomiska föreningar ha i den allmänna ekonomiska rörelsen. Då tror jag nog, att man skulle märka saknaden af lagstiftning på området, om denna paragraf nu borttages eller ändras så, som föreslagits. Jag kan, som sagdt, icke finna annat, än att paragrafen är på sin plats, och att den äfven i sin närvarande form lämnar rörelsefrihet i alldeles tillräcklig grad åt föreningarna.

Herr Persson i Stockholm: Herr talman, mina herrar! Jag vill visst icke, att dessa föreningar skola verka för annat ändamål än det, hvarför de äro bildade, men jag vill icke heller, att de skola insnöras så hårdt, att de icke alls skola kunna gå utanför just det ändamål, som är upplinjeradt i lagen. Med den nuvarande lydelsen af § 19 kan en förening, som är bildad för att anskaffa lifsmedel, d. v. s. en konsumtionsförening, eller för att bereda bostäder, d. v. s. en bostadsförening, m. fl. nått upp icke bevilja det anslag, jag nämnde i mitt förra anförande. Och med de garantier, som finnas i det förslag, jag lämnat, äro de farhågor, som herr Widén uttryckte, för att ekonomiska föreningar skulle gifva sig in på att anslå större betydande summor till för föreningen främmande ändamål, undanröjda, såvidt jag kan förstå.

Nu sympatiserar herr Pettersson i Södertälje, enligt hvad som framgått af hans anförande, med det förslag, som af undertecknad är framställt, men han anser, att den af mig anförda olägenheten förekommes genom den bestämmelse, som återfinnas i hans m. fl. re-

Lag om
ekonomiska
föreningar.
(Forts.)

reservation vid en följande paragraf, nämligen § 45, där det kräfvades en tiondedel af föreningens medlemmar för att öfverklaga ett beslut. Ja, det är möjligt, men vi skola tänka oss de föreningars beskaffenhet, som det här gäller. Om vi se på denna § 19, sådan den är, framgår af dess lydelse ett tydligt förbud för dylika anslag. Föreningsmedlemmarna tänka icke på det tillägget till § 45, och dessutom får ett beslut å föreningssammanträde om mindre anslag af den art, som här afses, med den lydelse, som paragrafen nu har, ett sken af olaglighet, som visserligen icke länder till påföljd, om beslutet icke öfverklagas, men väl om det öfverklagas.

Jag kan icke annat än vidhålla mitt yrkande.

Härmed förklarades öfverläggningen vara afslutad. Herr talmannen gaf nu propositioner på 1:o godkännande af utskottets förslag till lydelse af denna paragraf, 2:o bifall till den af herr Lindhagen afgifna reservationen, samt 3:o bifall till det förslag till lydelse af paragrafen, som under öfverläggningen framstälts af herr Persson i Stockholm; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen hafva flertalets röster för sig. Som emellertid votering begärdes, blef, sedan till kontrapositionen antagits det under 3:o upptagna förslaget, uppsatt, justerad och anslagen en så lydande örnstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren godkänner 19 § i lagutskottets förvarande förslag till lag om ekonomiska föreningar, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det förslag till lydelse af nämnda paragraf, som under öfverläggningen framstälts af herr Persson i Stockholm.

Voteringen utföll med 137 ja mot 50 nej; och hade kammaren alltså godkänt utskottets förslag till lydelse af ifrågavarande paragraf.

Öfverskriften till 18 och 19 §§; 20—23 §§.

Godkändes.

För 24 § hade utskottet i likhet med Kungl. Maj:t föreslagit denna lydelse:

Utan föreningssammanträdes bemyndigande må ej den, som äger företräda föreningen, föryttra dess fasta egendom, med mindre föryttring af fast egendom enligt stadgarna ingår i föremålet för föreningens verksamhet, ej heller må han utan sådant bemyndigande med inteckning för gäld belasta dylik egendom.

Herrar *Pettersson* i Södertälje, *Lindhagen*, *Jansson* i Edsbäcken och *Ersson* hade emellertid uti afgifven reservation hemställt, att ifrågavarande paragraf måtte utgå ur lagen.

Lag om ekonomiska föreningar.
(Forts.)

Efter det paragrafen uppläst, yttrade:

Herr *Pettersson* i Södertälje: Aktiebolagslagen innehåller icke några sådana inskränkningar i styrelsens rätt att förfoga öfver bolagets egendom, som i den nu föredragna paragrafen föreslagits beträffande styrelsens befogenhet i ekonomiska föreningar. Lagen angående sjukkassor förbjuder styrelsen att utan sjukkassesammanträdes medgifvande föryttra, men icke att med gäld belasta sjukkassans fasta egendom. Det synes då egendomligt att här beträffande ekonomiska föreningar införa en tredje regel i ifrågavarande afseende. Det förefaller, som om det icke skulle vara behöfligt att införa en dylik inskränkning i föreningstyrelsens befogenhet, då sådan inskränkning icke finnes med afseende å aktiebolags styrelsens befogenhet. I själfva verket lär det väl vara så, att medlemmarna i en ekonomisk förening i allmänhet se till och hålla efter sin styrelse så omsorgsfullt, att denna just icke har tillfälle att göra några svedsprång. Jag har därför tillåtit mig att i en reservation hemställa om att denna paragraf må utslutas, och jag ber att få yrka bifall till denna reservation.

Herr *Widén*: Herr talman! Beträffande denna paragraf skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan. Det är nog så, som den siste talaren anmärkte, att man i aktiebolagslagen ej tog in en sådan bestämmelse, som här föreslås, och att lagrådet gjort anmärkning härom. Men mig synes det, som om lagrådets skäl vore öfvervägande teoretiska, och att man icke behöfver eller ens bör hafva likställighet på detta område mellan aktiebolagslagen och lagen om ekonomiska föreningar. För min del är jag nämligen af den mening, att med hänsyn till såväl försäljning af fast egendom som också rätt att inteckna dylik egendom stå de ekonomiska föreningarna verkligen i den ställning, att det är med afseende på dem mera angeläget, att man har styrelsens händer bundna. Jag tror för min del, att de garantier, som i fråga om aktiebolagslagen ligga i de större ekonomiska intressena och det i allmänhet mindre antalet delägare samt delägarnes större andelar, medföra, att delägarna i aktiebolagen äro bättre skickade att se upp än delägarna i de ekonomiska föreningarna. Jag föreställer mig — åtminstone har min erfarenhet af de ekonomiska föreningarna varit sådan — att delägarna i de sistnämnda i allmänhet hafva mindre förmåga att se upp med sin styrelse. Ej heller kan jag inse, hvad det är för risk för styrelsen att vara underkastad dessa bestämmelser. Det bör icke möta svårighet för föreningen att i detta hänseende gifva styrelsen erforderlig befogenhet vare sig en gång för alla eller för ett särskildt fall. Mig synes alltså, som om Kungl. Maj:t haft starka praktiska skäl för att icke rätta sig efter denna, såsom det förefaller mig ganska teoretiska anmärkning af lagrådet. För öfrigt har lagrådet icke heller framställt an-

Lag om
ekonomiska
föreningar.
(Forts.)

märkningen i så bestämd form. Det ifrågasatte ej såsom nödigt, att paragrafen skulle strykas helt och hållet, utan framhöll likheten med aktiebolagslagen och slutade så:

»Anses någon inskränkning i styrelsens rätt att förfoga öfver fast egendom erforderlig, *torde den därför endast böra afse föryttning af sådan egendom* »

Mig synes, som om det vore skäl att bibehålla inskränkningens i bägge afseendena. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Pettersson i Södertälje: När man planlagt denna lagstiftning, har det ofta framhållits, att det vore önskvärdt att, såvidt möjligt och såvidt det utan praktiska svårigheter låter sig göra, åstadkomma likformighet beträffande aktiebolag och ekonomiska föreningar, och jag kan icke inse, att några praktiska svårigheter skulle möta af att man i detta genomförde en sådan likformighet.

Däremot skulle möjligen en praktisk svårighet kunna följa af att man i detta fall har olika bestämmelser beträffande aktiebolag och sjukkassor samt ekonomiska föreningar. Man kan befara, att i frågan om affärer angående fastigheter, tillhöriga särskildt bildade rättssubjekt, det hos allmänheten skall uppstå en viss känsla af osäkerhet, om man skall fordra vederbörande föreningssammanträde eller stämmas medgifvande. Jag vidhåller därför mitt yrkande om bifall till min reservation.

Efter härmed slutad öfverläggning framställde herr talmannen propositioner på 1:o godkännande af utskottets förslag till lydelse af paragrafen, samt 2:o bifall till herr Petterssons i Södertälje m. fl. reservation; och fattade kammaren beslut i enlighet med den förra propositionen.

25—29 §§; öfverskriften till 20—29 §§; 30 §.

Godkändes.

31 §.

I likhet med Kungl. Maj:t hade utskottet föreslagit, att andra stycket uti paragrafen måtte lyda sålunda:

Hvad i 30 § 2 mom. och 3 mom. 2 punkten är stadgadt gälle ock om revisor, som utses af Konungens befallningshafvande; och vare sådan revisor berättigad att af föreningen erhålla skäligt arfvode.

Reservation häremot hade afgifvits af herrar *Lindhagen, Jansson* i Edsbäcken och *Ersson*, hvilka, med anledning af ett i herr Christiernsons m. fl. motion framställt ändringsförslag, hemställt, att stycket måtte erhålla följande affattning:

Hvad i 30 § 2 mom. och 3 mom. 2 punkten är stadgadt gälle ock om revisor, som utses af Konungens befallningshafvande; och

vare sådan revisor ej berättigad att af föreningen erhålla högre arfvode än öfriga revisorer.

Lag om
ekonomiska
föreningar.
(Forts.)

Paragrafen föredrogs; och yttrade härefter:

Herr Jansson i Edsbäcken: Såsom synes, innehåller § 31 i förslaget den bestämmelsen, att förening å föreningsammansträde eller också vissa föreningsmedlemmar äga rätt att påkalla hos Konungens befallningshafvande utseende af en revisor, som tillsammans med de öfriga revisorerna skall deltaga i dem åliggande granskning af styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper. Emot detta har jag naturligtvis ingenting att invända. Men i sista raderna af andra punkten i denna paragraf ha Kungl. Maj:t och utskottet föreslagit, att en sådan revisor skall vara berättigad att af föreningen erhålla skäligt arfvode. Nu kan det tänkas, att en mindre ekonomisk förening, som har jämförelsevis små resurser, skulle kunna åläggas gifva en sådan revisor ett afsevärdt arfvode, kanske ett arfvode, som öfverstege föreningens utgifter till och med till styrelsens ledamöter och till de öfriga revisorerna. Inom utskottet har jag jämte ett par öfriga reservanter uttalat den meningen, att det i så fall vore lämpligt, att de, som påkalla utseende af en sådan revisor, äfven finge vidkännas kostnaderna för det arfvode, han skall erhålla. Då emellertid något sådant förslag icke förelegat, hafva vi icke kunnat göra annat än att ansluta oss till den motion, som herr Christiernson afgifvit, hvori han föreslår, att en sådan revisor ej skall vara berättigad att af föreningen erhålla högre arfvode än öfriga revisorer. Jag yrkar bifall till denna vår reservation.

Häruti instämde herr *Ersson*.

Herr Widén: Det är ju en ganska obetydlig sak, som vi nu resonera om, nämligen om det skall stå, att revisorn i fråga skall erhålla »skäligt» arfvode eller arfvode »i likhet med öfriga revisorer». Vi inom utskottet, som icke reserverat oss, hafva tyckt, att det väl är det rätta, att Konungens befallningshafvande får bestämma arfvodet, men att det därvid icke får bestämmas annat än ett *skäligt* arfvode. Man kan tänka sig, att arfvode för revisorerna icke utgår — ty sådant existerar också — eller att Konungens befallningshafvande icke får någon person, som vill utföra detta arbete för det arfvode föreningen anslagit till sina egna revisorer; ingen kan intvingas därtill. Jag tror dessutom icke, att stadgandet har så särdeles stor betydelse och att det kommer att bli ytterligt sällan, som stadgandet i § 31 får tillämpning. Jag var i fjol, när vi behandlade lagen, hågad för att bestämmelsen om denna extra revision helt och hållet skulle tas bort, men då detta icke vann någon anklång, så var jag med om att låta den stå kvar. Men skall Konungens befallningshafvande ha rättighet att förordna revisor, så bör denne ha *skäligt* arfvode; att säga, att han nödvändigtvis skall ha samma arfvode som föreningens revisorer, tycker jag icke är lämpligt.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Lag om
ekonomiska
föreningar.
(Forts.)

Med herr Widén förenade sig herr *Jansson* i Djursåtra.

Öfverläggningen förklarades härmed afslutad. Herr talmannen gaf propositioner på dels godkännande af utskottets förslag till lydelse af paragrafen, dels godkännande af nämnda lydelse med den ändring, som föreslagits i den af herr Lindhagen m. fl. afgifna reservationen; och blef utskottets förslag af kammaren godkänt.

32 och 33 §§; öfverskriften till 30—33 §§; 34—41 §§ med tillhörande öfverskrifter.

Godkändes.

Efter föredragning af 42 § lämnades efter därom framställd begäran ordet till:

Herr Widén, som anförde: Herr talman! Ja, äfven här gäller stadgandet en jämförelsevis obetydlig fråga. Jag och några andra reservanter ha yrkat, att sista momentet i § 42 skulle utgå. Det är ditsatt i enlighet med hvad som skedde i aktiebolagslagen och i förslaget till lag om ideella föreningar, som ju är afslaget. Som herrarna finna, lyder bestämmelsen sålunda: »Har i stadgarne intagits bestämmelse, enligt hvilken annan bestämmelse ej må ändras, utan att Konungen därtill lämnat medgifvande, må ej heller den förra bestämmelsen utan Konungens medgifvande ändras.» När man läste detta moment i utskottet, fann man det i ordalagen inkrångladt och hade dessutom svårt att inse hvad det skulle betyda; affattningen är ju onekligen en smula besvärlig. Detta stadgande förekommer därjämte icke nu i föreningslagstiftningen, och vi hade svårt att tänka oss hvad det i fråga om de ekonomiska föreningarna skulle tjäna till. Beträffande de ideella föreningarna skulle man till äfventyrs kunna tänka sig behöfligheten af ett sådant stadgande, men beträffande de ekonomiska föreningarna är det väl tänkbart, att det skulle kunna uteslutas.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr *Jansson* i Edsbäcken instämde häruti.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Petersson: Herr talman! Jag undrar ändå, om icke reservanterna, då de yrkat afslag å detta sista moment, mot sin vilja kommit att rikta ett litet slag mot de föreningar, som syssla med egnahemsrörelsen. Det finnes en kunglig kungörelse af den 13 juni 1908, som talar om, huru det skall gå till, när aktiebolag eller föreningar vilja ha lån ur egnahemslånefonden. Det föreskrifves där, att för sådant fall aktiebolags bolagsordning och förenings stadgar skola innehålla vissa angifna bestämmelser, som ha afseende på lånerörelsen, och så står det dessutom, att i bolagsordningen eller stadgarna skall intagas den bestämmelse, att de föregående i lagen omförmälda bestämmelserna icke få ändras utan Konungens samtycke. Nu innehåller den

nya aktiebolagslagen ett stadgande, som är af enahanda innehåll som sista mom. i förevarande paragraf. Således, om ett aktiebolag, som vill syssla med egnahemslånerörelsen i sin bolagsordning, inlagit sådana bestämmelser, som enligt kungörelsen äro föreskrifna, och det sedan står i bolagsordningen, att dessa bestämmelser icke få ändras utan Konungens samtycke, så får enligt nyssnämnda stadgande i den nya aktiebolagslagen icke heller sistberörda bestämmelse i bolagsordningen ändras utan Konungens samtycke. Nu föreslår man, att motsvarande stadgande i föreliggande lagförslag skulle tagas bort. Hvad skulle detta komma att innebära? Ja, står det på nyssnämnda sätt stadgadt i aktiebolagslagen, och motsvarande stadgande i förslaget till lag om ekonomiska föreningar strykes af Riksdagen, så ligger det mycket nära till hands att säga, att för föreningar ej i förevarande afseende gäller detsamma som för aktiebolag. Föreningar skulle alltså ha rättighet att utan Konungens samtycke upphäfva den bestämmelsen i sina stadgar, som säger, att vissa andra bestämmelser ej få ändras utan Konungens samtycke, och sedan kunna dessa senare bestämmelser ändras huru mycket man vill. I praktiken har det visat sig uppstå ganska stora svårigheter för egnahemsföreningar att affatta sina stadgar så, att de uppfylla ej de villkor, som krävas enligt 1908 års kungörelse. Har det varit svårigheter förut, så skulle dessa bli ännu större efter denna lag, om nämligen ifrågavarande mom. strykes af Riksdagen. Jag vågar tro, att den olägenhet, som härigenom skulle vållas egnahemsföreningarna, kanske icke varit åsyftad, kanske icke ens påtänkt, och jag hemställer därför till reservanterna, om de icke skulle finna det ur denna synpunkt lämpligt att låta denna bestämmelse stå kvar, detta så mycket mer som deras talemän framhållit, att den var af jämförelsevis obetydlig beskaffenhet.

Herr Widén: Jag skall gärna vitsorda riktigheten af herr justitieministerns förmodan, att reservanterna icke tänkt på egnahemsföreningarna. Nu tror jag, att det nog skulle reda upp sig ändå för egnahemsföreningarna, äfven om en sådan bestämmelse icke funnes som den ifrågavarande, ty de ha naturligtvis i sina stadgar den bestämmelse, som i villkoren för egnahemslån åsyftas; och det går naturligtvis icke an för dem att taga bort denna, så att det är nog ej nödigt att stadga, att de icke få göra det. Men det kan ju dock för egnahemsföreningarnas skull vara lämpligt, att här stadgas detsamma som i aktiebolagslagen. Då jag därjämte, som sagdt, icke anser, att denna fråga är af någon hufvudsaklig vikt, så skall jag gärna återta mitt yrkande.

I detta anförande instämde herr *Peltersson* i Södertälje.

Vidare anfördes ej. Paragrafen godkändes.

43 och 44 §§; öfverskriften till 42–44 §§.

Godkändes.

För denna paragraf hade utskottet i likhet med Kungl. Maj:t föreslagit följande lydelse:

Menar styrelsen eller ledamot däraf eller föreningsmedlem, att föreningsbeslut icke tillkommit i behörig ordning eller eljest strider mot denna lag eller föreningens stadgar, äge därå tala genom stämning å föreningen inom två månader från beslutets dag. Försummas det, vare rätt till klandertalan mot beslutet förlorad.

Vill styrelsen anhängiggöra klandertalan, vare lag, som i 26 § 2 mom. sägs; dock skall styrelsens rätt till talan anses bevarad, om det där omförmälda sammanträdet blifvit inom ofvan i denna paragraf stadgad tid utlyst att hållas så snart det med iakttagande af föreskrifven kallelsetid kan ske.

Har klandertalan anhängiggjorts, äge domstolen, när skäl där- till förekommer, att, innan slutligt utslag i målet meddelas förordna, att klandrade beslutet ej må verkställas. Om förordnandet skall, där klandrade beslutet är af beskaffenhet, att det bör registreras, underrättelse ofördröjligen genom rättens eller domarens försorg af- sändas för registrering.

Domstols utslag, hvarigenom föreningsbeslut upphäfts eller ändrats, gälle jämväl för de föreningsmedlemmar, som ej instämt klandertalan.

Herrar *Lindhagen*, *Pettersson* i Södertälje, *Jansson* i Edsbäcken och *Ersson* hade emellertid i afgifven reservation hemställt, att, i öfverensstämmelse med hvad herr *Christiernson* m. fl. i motionen nr 301 föreslagit, till paragrafen måtte fogas ett femte stycke, så lydande:

Klandertalan, grundad därpå att beslut å föreningssammanträde strider mot bestämmelserna i § 19, må ej anställas, med mindre de som föra talan utgöra minst en tiondedel af samtliga föreningsmedlemmarna.

Sedan paragrafen upplästs, yttrade:

Herr *Pettersson* i Södertälje: Herr talman! Med åberopande af hvad jag nyss nämnde skall jag be få yrka bifall till min vid denna paragraf framställda reservation. Den går ut på, att klandertalan på den grund, att ett föreningssammanträde skulle öfverskridit sin be ogenhet genom att använda föreningens tillgångar till ändamål, som varit främmande för föreningens verksamhet, icke skulle få anställas utan att sådan talan biträdades af minst en tiondel af föreningens ledamöter. Det är gifvet, att ett sådant uttryck i § 19 som »allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål» är ganska sväfvande, och kan blifva föremål för olika tolkning. Om man vill förekomma, att någon ledamot i oträngdt mål ställer till krångel och väcker sådan talan, har man garanti mot detta genom bestämmelsen, att det skall

vara minst en tiondedel af föreningens ledamöter, som förena sig om en sådan talan. Att det föreligger behof af en sådan bestämmelse synes mig framgå däraf, att i Kungl. Maj:ts förslag i fjol var en sådan bestämmelse intagen. Nu är det visserligen fatalt, att herr Christierson i fjol motionerade om upphäfvande af denna bestämmelse och därvid fick lagutskottet med sig, och det är förmodligen på denna grund, som Kungl. Maj:t utslutit en sådan bestämmelse här. Men det är nog med denna sak som med så många andra, att, om man får tänka på den litet grundligare, man återtar en mening, som man förut förkastat. Så har det gått med mig. Jag kan icke finna annat, än att en sådan inskränkning i rätten till klandertalan skulle vara ganska befogad och behöflig.

Jag yrkar, herr talman, bifall till min reservation.

Häruti instämde herr *Jansson* i Edsbäcken.

Herr Widén: Hvad den här paragrafen beträffar, så var det de utaf den siste talaren omnämnda konsekvensskäl, som gjorde, att jag varit med om utskottets förslag.

Det är nämligen så, att Kungl. Maj:t i fjol föreslog den af reservanterna här påyrkade bestämmelsen; och då motionerade herr Christierson, att den skulle bort; lagutskottet tog ock bort den; men så i år motionerar han om att den skall sättas dit igen. Lagutskottet, tyckte att den ståndpunkt lagutskottet intog i fjol borde det intaga äfven i år; och det är ju reson uti. Men nu vill jag säga, att det verkligen kan ha skäl för sig att vara med om reservanternas förslag. Det kan ju t. ex. falla en ledamot af en förening in att anställa en fullkomligt obefogad rättegång; han kan kanske icke bedöma saken. Mot sådant har man ju en viss garanti i bestämmelsen om att det skall fordras en tiondedel för att anställa talan. Om det är något galet å färde, så nog kan väl den missnöjde få med sig en tiondedel. Därför är det måhända icke skäl att motsätta sig det, som ursprungligen var föreslaget af Kungl. Maj:t och nu påyrkas i reservationen.

Jag har icke något yrkande att göra.

Herr Christierson: Herr talman! Ja, det är alldeles riktigt hvad den siste ärade talaren säger, att i fjol motionerade jag om att den här bestämmelsen skulle bort, och lagutskottet var nog välvilligt att beakta min motion i det stycket, men icke i det andra stycket, där det gällde dåvarande § 21, motsvarande nuvarande § 19, som jag ville ha ändrad så, att den icke skulle bli hindrande för föreningarnas rätt att fritt disponera sina tillgångar. I det afseendet fick jag icke någon ändring, och då denna § 19 dyker upp igen, men utan den inskränkande bestämmelsen om att klandertalan endast kan föras af minst en tiondedel, är jag tvungen att hemställa, att lagutskottets yrkande — min motion från i fjol — icke måtte bifallas, utan att kammaren måtte taga reservationen. Men jag vill lofva, att om kammaren bifaller det yrkande, som herr Pettersson i Södertälje gjort, och för den händelse att jag kommer hit nästa

Lag om
ekonomiska
föreningar.
(Forts.)

år, skall jag då icke yrka på att kammaren måtte frångå den motion, som jag i år tillåtit mig framlägga.

Beträffande själfva sakfrågan, så vill jag säga, att när jag förut talat om att § 19 är skadlig för föreningarna, därigenom att den snör åt deras verksamhet och hindrar deras rörelsefrihet, är det gifvet, att om rätten att öfverklaga ett beslut, som anses strida mot § 19, skall medgifvas *en* medlem af föreningen, bar man gjort det ännu svårare för dessa föreningar att bedrifva sin verksamhet. Skall man under vissa förhållanden kunna försona sig med § 19, så är det under förutsättning, att klagorätten inskränkes. Men genomföres icke en sådan bestämmelse, som här af reservanterna är förordad, så blir det olidliga förhållanden. Jag anser också — och jag tror kammaren kan dela denna uppfattning — att om på en föreningsstämma fattas ett beslut, som väcker misshag, men de missnöjdas antal icke är så stort, att det går att samla en tiondedel af föreningens medlemmar för att klandra detta beslut, så är det icke någon anledning att besvära domstol med en sådan fråga. Ty det är ju, det vill jag säga, icke så svårt att samla en tiondedel, två tiondedelar och tre tiondedelar af en förenings medlemmar, om man vill klandra ett beslut, som till äfventyrs minskat deras utdelningsmöjlighet. Det beror bara på, om det finns någon energi hos den eller de, som äro missnöjda. Jag tror, att om det nu skall vara en något så när ordentlig garanti — och äfven jag skulle väl kunna få tala om garantier — så borde det icke bestämmas en tiondedel, utan två tiondedelar. Jag yrkar dock bifall till reservationen.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr talmannen gaf propositioner först på godkännande af den utaf utskottet föreslagna lydelsen af paragrafen och vidare på godkännande af samma förslag med det tillägg, som yrkats af herr Lindhagen m. fl. uti deras reservation; och fattade kammaren beslut i öfverensstämmelse med den sistnämnda propositionen.

Öfverskriften till 45 §.

Godkändes.

I fråga om 46 § hade utskottet i likhet med Kungl. Maj:t föreslagit följande affattning:

Finnes ekonomisk förenings verksamhet vara lagstridig eller uppenbart osedlig, äge rätten, på ansökning af ombud, som justitiekanslern eller Konungens befallningshafvande förordnar att sådan talan utföra, förklara föreningen skyldig att träda i likvidation; och förordne rätten i sådant fall en eller flera likvidatorer att verkställa likvidationen.

Hyvad sålunda är föreskrifvet gälle dock ej i det fall, att förenings verksamhet finnes strida mot bestämmelserna i 2 §.

Häremot hade herrar *Widén, Lindhagen, Pettersson* i Söder-

tälje, *Jansson* i Edsbäcken och *Ersson* reserverat sig samt hemställt, dels att ordet »lagstridig» måtte utbytas mot »brottslig», och dels att 2:dra stycket af paragrafen måtte utgå.

Lag om ekonomiska föreningar.
(Forts.)

Efter det paragrafen blifvit föredragen. anförde:

Herr Widén: Herr talman! Som det synes, har äfven vid denna paragraf en reservation afgifvits af mig jämte åtskilliga andra ledamöter af utskottet, hvori vi yrkat, att ordet »lagstridig» i första raden skulle utbytas mot »brottslig». Denna hemställan grundar sig på en anmärkning af lagrådet, som framställdes både i fjol och i år i afseende å de här lagförslagen. Anmärkningen motiverades däraf, att man ansåg, att termen »lagstridig», när det gäller att angifva grunden för upplösning af en förening, eller som det heter, förklara en förening »skyldig att träda i likvidation», vore väl sträng och dessutom kunde medföra en viss tvekan om hvad som därunder inbegrepes. Lagrådet hade därför hemställt, att ordet måtte utbytas mot »brottslig». Kungl. Maj:t har på angifna skäl hvarken i fjol eller i år velat vara med om detta, men vi reservanter hafva anslutit oss till lagrådet och alltså föreslagit, att »lagstridig» borde utbytas mot »brottslig».

Jag vill nämna, att när lagen om ideella föreningar behandlades i utskottet, så vanns majoritet för ett dylikt utbyte och följaktligen blef det också majoritet för samma utbyte här. Men då det befanns, att reservanternas yrkande komme att gå ut på rent afslag på lagen om ideella föreningar, ville reservanterna icke med hjälp af en del bland majoriteten drifva sin mening igenom, och därför kom uttrycket »lagstridig» att stå kvar i utskottets förslag; men, som sagdt, var det majoritet för ett sådant utbyte inom utskottet, som nu sagts.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Petersson: Herr talman, mina herrar! Ja, som den föregående talaren sade, har lagrådet framställt anmärkning mot lagförslaget i denna del, och det är alldeles klart, att då Kungl. Maj:t det oaktadt bibehållit förslaget, sådant det nu föreligger i utskottets hemställan, så har det varit mycket starka skäl, som talade därför.

Det första af dessa skäl är, att med lagstridig verksamhet nog aldrig kan komma att afses sådana gärningar, som det har påståtts, nämligen vanlig civil orätt, utan det är nog sådana gärningar, som, ehuru de icke enligt strafflagen äro med straff belagda, dock står så nära det straffbara som möjligt. Det andra skälet är den ovanligt tryggande garanti, som är stadgad för att icke något missgrepp skall ske och som ligger däri, att det skall stämmas till domstol; och det tredje och sista skälet är, att 75 § i detta förslag stadgar, att en förening icke må registreras, hvars ändamål går ut på en lagstridig verksamhet. Där är uttrycket »lagstridig» begagnadt, och nog skulle det vara ganska egendomligt, om en förening skall vägras registrering, om dess i stadgarna angifna verksamhet går ut

*Lag om
ekonomiska
föreningar.*
(Forts.)

på något lagstridigt, men icke kunna upplösas, om dess verksamhet, sedan föreningen registrerats, i verkligheten går ut på något lagstridigt. Det är med hänsyn till dessa skäl, särskildt det sista, som Kungl. Maj:t ansett sig i förslaget böra bibehålla uttrycket lagstridig, och jag får fortfarande vidhålla, att dessa skäl äro så goda, att uttrycket borde få stå kvar såsom det står i utskottets förslag.

Herr Olsson i Broberg: Ja, då de skäl, som nu herr justitieministern anført, varit ganska tungt vägande och det icke kan vara önskvärdt från någon synpunkt sedt att en verksamhet skall kunna få utöfvas, hvilken bör kunna falla under vare sig benämningen lagstridig eller brottslig, så kan jag icke se annat, än att det skulle vara klokast, om kammaren förenade sig om utskottets förslag, hvartill jag ber att få yrka bifall.

Sedan öfverläggningen härmed afslutats, gaf herr talmannen propositioner dels på godkännande af den utaf utskottet föreslagna lydelse af paragrafen, dels ock på godkännande af nämnda lydelse med de ändringar, som föreslagits i herr Widéns m. fl. vid paragrafen fogade reservation; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anlogs denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren godkänner 46 § i lagutskottets förevarande förslag till lag om ekonomiska föreningar, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt nämnda paragraf med de ändringar, som föreslagits i herr Widéns m. fl. vid paragrafen fogade reservation.

Omröstningen utvisade 79 ja, men 102 nej; och hade kammaren alltså godkänt paragrafen med de ändringar, som föreslagits i den af herr Widén m. fl. afgifna reservationen.

47—64 §§; öfverskriften till 46—64 §§; 65—86 §§ med tillhörande öfverskrifter.

Godkändes.

87 §.

Enligt Kungl. Maj:ts af utskottet tillstyrkta förslag skulle 87 § lyda sålunda:

Förening, som enligt lagen om ideella föreningar kan registreras såsom ideell förening, må, med bibehållande af sitt ändamål, registreras såsom ekonomisk förening, såframt föreningens stadgar i öfrigt innehålla sådana bestämmelser, som enligt denna lag erfordras för att vinna registrering.

Lag om ekonomiska föreningar.
(Forts.)

Har förening registrerats såsom ideell förening, utgöre, den omständigheten ej hinder för föreningen att, såframt erforderlig ändring af stadgarna vidtages, i stället i enlighet med denna lag vinna registrering såsom ekonomisk förening.

Angående rätt för ekonomisk förening att i stället vinna registrering såsom ideell förening är stadgadt i lagen om ideella föreningar.

I afseende ä denna paragraf hade reservation afgifvits af herrar *Widén, Lindhagen, Pettersson* i Södertälje, *Jansson* i Edsbacken, *Berggren* och *Ersson*, hvilka ansett, att, därest förslaget till lag om ideella föreningar icke af Riksdagen bifölles, § 87 borde utgå.

Efter föredragning af paragrafen yttrade:

Herr Widén: Herr talman! 87 § innehåller en bestämmelse, som sammanhänger med det förslag till lag om ideella föreningar, som nyss afslagits. Då ifrågavarande lag endast afser de ekonomiska föreningarna, synes mig denna paragraf böra utgå.

Jag skall således i enlighet med den vid paragrafen fogade reservationen yrka, att 87 § måtte uteslutas ur förslaget.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet *Petersson*: Jag skulle önska att få till herrar reservanter från denna kammare framställa den frågan, hvarför de vilja förmena en ideell förening, om den så själf önskar, att låta registrera sig såsom ekonomisk förening och därigenom förvärfva sig en obestriddlig rättskapacitet, som ju för ideell förening kan vara af värde vid åtskilliga tillfällen. Begreppet ekonomisk förening är definieradt i början af denna lag. Några andra föreningar än sådana, som falla under denna definition, få icke enligt reservanternas förslag registreras. Alltså får icke en förening med ideellt ändamål registreras såsom ekonomisk, äfven om den vill det.

Låt mig un taga ett exempel. Det har under behandlingen af frågan om de ideella föreningarna talats mycket om sådana ideella föreningar, som idka bokförlagsverksamhet. De hafva för närvarande ingen möjlighet att få den obestriddliga rättskapacitet, som en registrering skänker. Om en förening, som idkar bokförlagsverksamhet, gör detta för främjande af medlemmarnas ekonomiska intressen, för att skaffa dem inkomst, så får den registreras. Men om denna förening idkar samma bokförlagsverksamhet och inkomsten går t ex. till missionen eller annat sådant ideellt ändamål, så skall den icke få registreras, äfven om den vill det. Hvad finnes det för skäl att vägra den ideella förening registrering, som vill antaga sådana stadgar, som de ekonomiska föreningarna skola hafva, och önskar få det obestriddliga erkännande af sin rättskapacitet, som en

Lag om
ekonomiska
föreningar.
(Forts.)

registrering medför? Det har jag icke förstått, och därför kan jag icke förstå, hvarför denna paragraf skulle behöfva strykas, därför att förslaget om lag för ideella föreningar nu fallit. Att paragrafen i följd däraf, att förslaget till lag om ideella föreningar fallit, behöfver omarbetas i viss mån är ju klart, men att den därför skall behöfva i sin helhet utgå, det förstär jag icke.

Herr Olsson i Broberg: Efter det anförande, som justitieministern hållit, anser jag, att det vore lämpligare, att denna paragraf återremitterades till utskottet. Det torde väl icke råda något tvifvel om, att denna bestämmelse i hvad den afser ideella föreningar är af synnerligt värde. Då en omarbetning i allt fall, vid det förhållande att lagen om ideella föreningar fallit, här erfordras, så torde det vara lämpligt att återremittera paragrafen, hvarom jag skall bedja att få framställa yrkande.

Herr Widén: Herr talman! Jag skall icke motsätta mig en återremiss. Men efter mitt förmenande kommer det nog att visa sig vara i hög grad egendomligt och farligt, ifall man här följde den anvisning, som herr justitieministern angifvit. Jag är utaf den bestämda öfvertygelsen, att vi skulle få svårt att då klara frågan om rättskapaciteten. Jag tror också, att det kunde blifva ganska krångligt i praktiken. Det ena slaget föreningar vore tvunget att låta registrera sig för att få rättskapacitet; den andra sortens föreningar skulle få registrera sig, om de ville, och därigenom erhålla rättskapacitet. Huru ginge det då med afseende å dem, som ej låta registrera sig? Detta sammanhänger enligt min mening mycket nära med hvad vi talade om för en stund sedan vid 3 och 4 §§. Går man den af Kungl. Maj:t föreslagna nya vägen i fråga om rättskapaciteten, så att de icke registrerade föreningarna erhålla passiv rättskapacitet, d. v. s. att de kunna ikläda sig skyldigheter och äfven förvärfva rättigheter, men icke göra dem gällande; ja, då skulle det möjligen låta sig göra att följa justitieministern. Men fasthåller man vid de principer, som hittills gällt hos oss, och som genom kammarens beslut i fråga om 3 och 4 §§ fastslagits, ja, då tror jag, att det skulle blifva svårt nog. Det är åtminstone min uppfattning af saken. Och jag tror, att man vid tillämpningen snart komme att finna den ifrågasatta anordningen vara i hög grad olämplig. Jag tror, att hvad de ideella föreningarna beträffar, det är bättre, att de nöja sig med den rättskapacitet, de hittills hafva haft, såvidt de antagit ordentliga stadgar och hafva styrelse, då det icke mött några svårigheter för dem att vare sig köpa eller sälja fastigheter eller ingå andra rättshandlingar.

Men, som sagdt, jag skall icke motsätta mig en återremiss af paragrafen, så att lagutskottet får taga saken i sin helhet i öfvervägande, sedan frågan genom afslaget å den ideella föreningslagen kommit i en ny situation. Jag skall således gärna instämma i det i sådant hänseende framställda yrkandet.

Härmed var öfverläggningen slutad. Paragrafen återförvisades till utskottet för ny behandling.

88—91 §§; öfverskriften till 87—91 §§; gemensamma öfverskriften till 5—91 §§; 92 § jämte öfverskriften till sistnämnda paragraf.

Lag om
ekonomiska
föreningar.
(Forts.)

Godkändes.

Slutbestämmelserna.

Enligt Kungl. Maj:ts och utskottets med hvarandra öfverensstämmande förslag skulle slutbestämmelserna lyda sålunda:

Genom denna lag upphäfves lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet den 28 juni 1895.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1912; dock skall med afseende å ekonomisk förening, som ej afses i 1 § af lagen den 28 juni 1895 och som äger bestånd, då denna lag träder i kraft, hvad 4 § innehåller därom, att fordran eller annan rättighet ej må af oregistrerad förening inför domstol eller annan myndighet göras gällande, ej äga tillämpning förr än tre år förflutit från lagens trädande i kraft. Efter nämnda tre års förlopp må ej heller rättighet, som uppkommit dessförinnan, vid domstol eller annan myndighet göras gällande af sådan förening, såframt den ej blifvit registrerad.

Har förening, som afses i 1 § af lagen den 28 juni 1895, antagit stadgar och utsett styrelse, innan denna lag träd i kraft, må föreningen registreras enligt bestämmelserna i sagda äldre lag. Har förening blifvit i enlighet med samma äldre lags bestämmelser upplöst, skola i fråga om likvidationen gälla bestämmelserna i den lagen, men i öfrigt skall nya lagen, dock med undantag af 13 §, äga tillämpning jämväl å föreningar, som äga bestånd, då lagen träder i kraft.

Där i lag eller författning meddelats bestämmelse, som afses registrerad förening för ekonomisk verksamhet, skall sagda bestämmelse gälla registrerad förening, som i denna lag afses.

I fråga om styrelseledamot eller suppleant, som före lagens trädande i kraft berättigats teckna föreningens firma, skola bestämmelserna i 21 och 22 §§ lända till efterrättelse; och skall förty inskränkning i befogenheten för den, som äger teckna föreningens firma, att företräda föreningen, ändå att inskränkningen enligt äldre lag registrerats och kungjorts, icke därigenom anses hafva kommit till tredje mans kännedom.

I afgifven reservation hade emellertid herrar *Widén, Lindhagen, Pettersson* i Södertälje, *Jonsson* i Edsbäcken, *Berggren* och *Ersson* förklarar sig anse, att därest förslaget till lag om ideella föreningar icke af Riksdagen bifölles, slutbestämmelserna borde erhålla följande lydelse:

Genom denna lag upphäfves lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet den 28 juni 1895.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1912. Rättigheter och skyldigheter, som uppkommit dessförinnan, bedömas efter äldre lag.

Har förening, som afses i 1 § af lagen den 28 juni 1895, antagit stadgar och utsett styrelse, innan denna lag träd i kraft, må

Lag om
ekonomiska
föreningar.
Forts.)

föreningen registreras enligt bestämmelserna i sagda äldre lag. Har förening blifvit i enlighet med samma äldre lags bestämmelser upplöst, skola i fråga om likvidationen gälla bestämmelserna i den lagen, men i öfrigt skall nya lagen, dock med undantag af 13 §, äga tillämpning jämväl å föreningar, som äga bestånd, då lagen träder i kraft.

Där i lag eller författning meddelats bestämmelse, som afser registrerad förening för ekonomisk verksamhet, skall sagda bestämmelse gälla registrerad förening, som i denna lag afses.

I fråga om styrelseledamot eller suppleant, som före lagens trädande i kraft berättigats teckna föreningens firma, skola bestämmelserna i 21 och 22 §§ lända till efterrättelse; och skall förty inskränkning i befogenheten för den, som äger teckna föreningens firma, att företräda föreningen, ändå att inskränkningen enligt äldre lag registrerats och kungjorts, icke därigenom anses hafva kommit till tredje mans kännedom.

Efter föredragning af slutbestämmelserna anförde

Herr Widén: Herr talman! Beträffande det förslag till öfvergångsbestämmelser, som reservanterna hafva framlagt, torde det icke vara erforderligt att återremittera förslaget. Det sammanhänger icke med 87 §, utan med det beslut, som kammaren fattat vid 3 och 4 §§, hvilket beslut föranleder, att öfvergångsbestämmelserna måste hafva den af oss föreslagna lydelsen. Jag har för öfrigt äfven i denna del konfererat med justitierådet Marcks von Würtemberg, som tillstyrkt den af oss här föreslagna ändringen, för den händelse lagen om ideella föreningar skulle förkastas.

Jag skall be att i denna punkt få yrka bifall till reservationen.

Vidare yttrades ej. Efter af herr talmannen gifna propositioner på dels godkännande af utskottets förslag i förevarande del och dels bifall till den af herr Widén m. fl. afgifna reservationen fattade kammaren beslut i enlighet med den sistnämnda propositionen.

Lagförslagets rubrik.

Godkändes.

Utskottets hemställan förklarades vara besvarad genom kammarens ofvan antecknade beslut.

Om ändring i lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom. Förslaget till lag om ändrad lydelse af 8 § i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom.

Utskottet hemställde: att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts proposition i denna del, måtte antaga utskottets utlåtande bifogadt förslag till lag om ändrad lydelse af 8 § i lagen den 4

maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom.

*Om ändring
i lagen
angående
förbud i
vissa fall
för bolag och
förening att
förvärfva
fast
egendom.
(Forts.)*

Reservation hade afgifvits af herrar *Widén, Lindhagen, Pettersson* i Södertälje, *Jansson* i Edsbäcken, *Berggren* och *Ersson*, som ansett, att, därest förslaget till lag om ideella föreningar af Riksdagen afsloges, så äfven borde ske beträffande ifrågavarande förslag.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade

Herr Widén: Herr talman! I afseende å denna lag hafva reservanterna yrkat, att den icke skulle antagas, därest kammaren förkastade lagen om ideella föreningar. Är det emellertid nu så, att 87 § kommer att kvarstå i ändrad form, på sätt som förut antydts, torde man kanhända få lof att taga i öfvervägande, huruvida icke äfven detta lagförslag bör i ändrad form kvarstå.

Jag ber därför att få yrka återremiss af denna punkt.

Vidare anfördes ej. Lagförslaget återförvisades till utskottet för förnyad behandling.

Häruppå åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,20 e. m. för att åter samlas kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag komme att fortsättas.

In fidem
Per Cronvall.

Rättelse

i Andra kammarens protokoll nr 45.

Å sid. 9 slutet och sid. 10 början *står*: Jag hade tänkt, om förhållandena varit mera gynnsamma än de äro, på ett extra plenum att få till protokollet bevis för detta mitt påstående. Denna mening bör korrigeras sålunda: Jag hade tänkt, om förhållandena varit mera gynnsamma, än de äro på ett extra plenum, att få till protokollet bevis för detta mitt påstående.

Å sid. 10 rad. 19 *står*: skrifvelseförslag, så finner jag
läs: skrifvelseförslag, nu blifvit tillgodosedt, så finner jag